AZİZ NESİN

BAY DÜDÜK

BAY DÜDÜK

Sürte sürte bir oldum. Kısmetim bağlanmış demek. Kimse bana is vermiyor, hiçbir yerde iş bulamıyorum. insan darda kaldı mı, en olmayacak şeyleri bile düşünüyor.

Maçka'dan Dolmabahçe'ye doğru, iste böyle en olmayacak şeyleri düşüne düşüne gidiyordum. Stadyumun önüne geldim, bir ana baba günü. öyle kalabalık, caddeden geçmenin imkânı yok. Bu adamlar stadyuma nasıl giriyorlar? insan anaforunun içinde, bir o yana, bir bu yana fırfır dönüyordum. Bir dalga geliyor, elli metre aşağı iniyoruz. önden itiyorlar, yirmi adım geri bas; arkadan dayanıyorlar, otuz adım öne yürü. Dört yandan birden sıkıştırıyorlar, o zaman olduğum yerde fırıldak gibi dönüyorum.

Bir yere geldim dayandım ki, söküp çıkmanın imkânı yok. Kendimi bu insan seline bıraktığımı sanmayın. Ha babam zorluyorum. Ama nereye? Bir saat kadar debelendim, çabaladım, çırpındım, o insan düğümünün içinden bir türlü kendimi söküp çıkaramadım. Bana öyle geldi ki, içine düştüğüm bu insan anaforundan bir daha ömrüm oldukça artık kurtulamayacağım. O yana itile, bu yana kakıla son soluğumu şuracıkta verip güme gideceğim.

İşte tam o umutsuzluk sıramda, bir düdük öttü. Düdük ama, ne düdük… Anadan doğma sağırın duyacağı bir düdük. Düdüğün ötmesiyle o birbirine kenetlenmiş insan kalabalığı şak diye ikiye ayrıldı. Düdüklü adama yol verdiler. Bir de baktım: Aaa…

Bizim Musa değil mi?

— Musaaaa!… diye bağırdım.

«Ulan Musaaa!…» diye de bağırabilirdim. Ama düdüğe olan saygımdan olacak, böyle diyemedim. Sesimi duyunca Musa elimden tuttu, beni o kalabalıktan çıkardı.

Yürümeye başladık. önümüz tıkandıkça, Musa düdüğüne asılıyordu. Düdüğü duyanlar birbirlerini ezerek kaçışıyorlar, bize yol açıyorlardı. Musa

önde, ben arkasında, böyle ilerleyerek stadyumun kapısına geldik. Musa bir düdük de kapıda öttürdü. Kapıdaki memur,

— Buyurun! diye bize yol verdi. Turnikeden geçtik içeri girdik. Geniş bir soluk alınca,

• Ulan Musa, sen Beden Terbiyesi Genel Mü dürü mü oldun? Nedir bu, düdük elinde fırfır öttürünce herkes sana yol veriyor? dedim

• Beni bırak da sen kendini anlat, ne iş yapıyorsun? dedi.

• Hiç bir iş yaptığım yok. Beş aydır iş arıyorum. Ama erkeklere iş yok. Şimdi gelirken onu düşünüyordum. Bir iki makyaj yapıp kadın kılığına mı girsem? Ama onları doğruluyorum. Ben de yanımda çalıştırmak için birisini arasam, kazık gibi bir erkek alacağıma, güzel bir kadın seçerdim, içimde kötülük olduğundan değil. Nasıl olsa ikisi de aynı işi yapmayacak mı, hiç olmazsa, karşında güzel bir kadın görürsün de gönlün gözün açılır.

Musa,

• Anlaşılan, sen iyice bitiksin… dedi.

• Hem de nasıl! Beş ay işsizlik ne demek?

Ondan sonra maçın heyecanıyla konuşmadık.

Maçtan çıktık. Musa, fırfır düdüğü öttürüp bize yol açıyor. Düzlüğe çıkınca,

— Arabaya binelim, dedi.

Binelim binmesine, ama nasıl bineceğiz? Ben diyeyim beş yüz kişi, siz deyin bin kişi araba, otobüs bekliyor. Bir bos araba geldi mi, yüz kişi birden koşuyor.

• Bize iki günde sıra gelmez

Musa,

• Sen dur! dedi.

Önümüzden bir taksi geçerken, cebinden düdüğü çıkarıp, fıır fııır öttürdü. Düdüğü öttürmesiyle hızla giden taksi döndü; geldi önümüzde durdu. Biz taksiye bindik. İşin şaşılacak yanı, boş arabaya başkaları saldırmadı. Arabada,

— Ulan Musa, yoksa sen Trafik Müdürü mü oldun? dedim.

Parmağını dudağına götürüp «sus!» işareti yaptı. Nişantaşı'nda taksiden indik.

Musa cüzdana davrandı. Şoför:

• Ayağını öpeyim âbi, para istemez kurban olayım… dedi. Para almadı.

• Şoför tanıdık mı? dedim.

• Yoo… dedi.

• Ulan Musa, yoksa sen Polis Müdürü mü oldun?

Yine bir «sus!» işareti verdi.

— Surdan öteberi alalım da eve gidelim, dedi.

Kasaba gittik. Kasap dükkânının önünde bir kuyruk var, sonu görünmüyor.

Kuyruktakiler sıra kavgası yapıyorlar, birbirlerine girmişler. Bizim Musa hemen düdüğe sarıldı. Düdüğün ötmesiyle, herkes yerli yerine çekildi. Kasap da dışarı uğrayıp, Musa'ya,

— Buyurun! dedi.

Biz kuyruğu yarıp içeri girdik.

• Bir kilo bonfile…

Kasap soruyor:

• Başka emriniz?

• Beyin var mı?

• On tane yeter mi?

Kasap paketi yaptı. Musa cüzdanı çıkardı. Kasap,

• Vallahi olmaz Beyefendi… diye parayı almadı. Ama biz etleri aldık, dışarı çıktık.

• Ulan Musa, yoksa sen Belediye Müdürü mü oldun?

Benim sorularıma hep, sus, diyor.

— Bu aksam yemeği dışarıda yeriz. Bu aldıklarım yarına, dedi.

Ertesi gün pazar.

• Neler istersin? dedi.

• Hiç bir şey istemem, dedim.

Efendim oradan gittik manava. Oradan gittik bakkala. Bizim Musa, dükkândan içeri girmeden önce bir kere düdüğe asılıyor. Ondan sonra içeri giriyor. Elimiz kolumuz paket doldu. Hiç bir yere de on para verdiği yok.

Bir düdük daha öttürüp bir taksi çevirdi. Apartmanına gittik Şoföre:

— Bekle! dedi.

Musa bekâr. Apartımanında bir başına oturuyor. Elimizdekilerini bıraktık. Kapıda bekleyen taksiye bindik. Bir gazinoya gittik. O şoför de para almadı.

Gazino tıklım tıklım dolu. Musa düdüğü fora etti. Daha ağzına götürmeye kalmadan gazinonun önce garsonları, arkadan sahibi olacak, biri koştu.

Bize, sahnenin önünde, bir masa koydular. Biz bişey istemeden masayı donattılar.

— Ulan Musa, yoksa müfettiş misin?

Ben sordukça, sus, diyor, başka bir şey demiyor. Musa büyük bişey olmuş ama ne olmuş? Bir türlü çıkaramıyorum. Sazlar, şarkılar başladı. Biz de kafaları çekiyoruz.

Garsonlar etrafımızda pervane olmuşlar. Derken arkada bir gürültü koptu. Sarhoşlar birbirlerine girdiler. Onlar bıçakları fora ederken bizim Musa da düdüğe asıldı. O

aslan kesilmiş kavgacılar, düdüğün bir fıırt etmesiyle uyuz it gibi kuyruklarım kısıp oturdular.

Bu bizim Musa ne olmuş? Düşünüyorum, düşünüyorum, bir türlü bulamıyorum.

Gazinodaki hesap şöyle böyle ikiyüz lirayı buldu. Gazinocu «para almam da almam»

diyor.

Bir arabaya bindik, eve geldik. Ertesi gün pazar. Musa kolları sıvayıp kendi eliyle yemekler yaptı. Ben gidecek oldum.

— Olmaz, dedi, bir hafta misafirim ol da aklın başına gelsin.

Bir hafta Musa'nın evinde yan gelip yattım. Geziyoruz, tozuyoruz, eğleniyoruz.

Musa'nın hiç bir yere on para verdiği yok. O verse de almıyorlar.

— Ulan Musa, sen bir büyük adam olmuşsun ama ne? Söyle şunu! diyorum.

Söylemiyor. En sonunda,

— Söylerim, ama kimseye söylemeyeceksin, dedi.

• Söylemem,

• Dinine?

• Söylemem.

• imanına?

• Söylemem.

Yemin yemin üstüne. Kimseye söylemeyeceğime iyice inandıktan sonra, cebinden düdüğü çıkardı, öptü, başına koydu.

• iste birader, dedi, bütün keramet bu mübarek düdükte. Bir gün Karaköy'de dolmuş bekliyordum. Kuyrukta bekle bekle, sıra geleceği yok. Elimdeki zincire bağlı düdüğü sallayıp dururken her nasılsa dalgınlıkla düdüğü ağzıma götürüp öttürmüşüm.

Oradan bir memur koşup geldi, selâmı çaktı. Sen olsan ne yaparsın?

• Bilmem!

• «intizamı temin edin oğlum!» dedim, yürüdüm;

Biraz gittim. Kalabalıktan, caddeden karşıya geçemiyorum. Düdüğü çıkarıp öttürdüm. Bütün taşıtlar durdu. Karsıya geçtim, «Yahu bu ne iş?» dedim kendi kendime. Düdüğü öttürdün mü, işler istediğin gibi yürüyor. Sonra anladım birader.

Bizde bütün işler düdükle yürümez mi? Vapur düdükle kalkar, tren düdükle kalkar.

Araba düdükle durur. Kavgacı düdükle barış görüş olur. Hattâ düdüğün sesini duyan kaçar. Bak, şimdi şu meydanda bir düdük öttüreyim, çil yavrusu gibi herkes bir yana dağılır… O zaman anladım, bizde bütün işler düdükle yürüyor. O gün bugün işte bu düdüğün sayesinde geçinip gidiyorum. Bak, dinine, imanına başkasına söyleme.

Yoksa eline bir düdük geçiren fırlar ortaya. İşe kesat girer.

Söylemeyeceğime yemin ettim, ama, yazmam diye yemin etmedim ya… İşte yazıyorum. Simdi benim de sizden bir ricam var. Su söyleyeceklerimi siz de sakın başkasına söylemeyin. Musa'dan ayrılınca hemen bir düdük de ben satıh aldım. Tak-sim meydanında bir düdük öttürdüm. Gelgelelim, hiç kimse düdüğe aldırış etmediği gibi, ilk öttürüşte beni yakaladılar. Ertesi gün de gazeteler «Sahte müfettiş

yakalandı», «Kendine polis süsü veren biri tutuldu» gibi benim için yazmadık söz bırakmadılar. Oysa, Tanrı bilir ya, düdük öttürmekten başkaca hiç bir suçum yoktu.

Ondan sonra anladım ki, bizde düdük geçiyor geçmesine ama, öttürmesini bileceksin.

Benim gibi, düdüğü öttürürken, elin ayağın titrer, öttürsem mi, öttürmesem mi diye kuşkuya düşersen hapı yuttuğun gündür.

Benim de sizden ricam, düdüğün nasıl öttürüleceğini başkalarına söylememenizdir.

Yoksa düdük, öttürmesini bilen için çok işlere yarıyor.

UÇURUMA GİDİYORUZ

Kahvede «Şırrak!…» diye bir tokat sesi duyuldu. Tavla, aznif, kâğıt oyunu, konuşma, her şey durdu. Başlar tokat sesi gelen masaya çevrildi. Tokadı yiyen iriyarı biriydi. Tokatı atan da tersine, ince, sıska, ufak tefek biri. İriyarı adamın sol yana-

ğında, sıskanın beş parmağının izi yer etmişti. Polis bile, bu parmak izinden tokadı kimin attığını bulabilirdi.

Kahvedekiler, iri adamın, kendisim tokatlayan küçücük adamı altına alıp yol keçesi gibi ezeceğini sandılar, öyle olmadı.

— Davacıyım! diye bağırdı.

Kimseden ses çıkmadı… Tokadı yiyen daha sonra,

— Hepiniz gördünüz, dedi.

Boyu omuzuna bile gelmeyen sıskaya döndü:

— Yürü karakola!

Tokatı atan, cevap yerine, sinek kovalar gibi eliyle bir hareket yaptı.

— Psssuurn!… diye de ağzından istim gibi bir ses çıktı.

iri adam dışarı fırladı.

Kahvedekiler yine oyunlarına, konuşmalarına daldılar.

iri adam biraz sonra, yanında bir polisle geldi. Polise sıskayı gösterdi:

— işte bu!

Sonra, oturanları tanık gösterdi:

— Bunlar da gördüler!

Polis, tokatı atan sıska ile, onların oturduğu yere yakın oturan dört tanığı, karakola götürdü.

Karakolda, iri adam hâlâ kızarık sol yanağını tutarak,

— Bu adamdan davacıyım, komiser bey, beni tokatladı. Bunlar da gördüler, dedi.

Komiser, ilkin dâvâlı ile davacının, sonra tanıkların kimliklerini daktiloda yazdırdı.

Davacı, kendisine tokadı atanı hiç tanımadığını söylüyordu. Tanıklar da,

• Biz bişey görmedik… dediler.

Davacı iri adam,

• Tokadın sesini de duymadınız mı? dedi.

Hayır, tanıklar ne bişey görmüşler, ne bişey duymuşlardı.

Kısacık boylu sıska adam,

— Evet, dedi, ben inkâr etmiyorum. Bu adamı tokatladım.

Komiser,

• Neden? diye sordu, aranızda bişey mi var?

Size hakaret mi etti?

• Aramızda hiç bişey yok. Kendisini tanımam bile.

• Peki, nasıl oldu?

Kısacık boylu sıska adam anlatmaya başladı:

— Dün akşam işten eve geldim. Baktım, elektriği kesmişler. Parasını verememiştik. Bütün geceyi karanlıkta geçirdik. Gece uyuyamadım da. Üzerinize afiyet, annem iki senedir hasta. Mide ağrısı öldürüyor zavallıyı. Doktor bir ilâç veriyor. İlâcı alınca ağrılar duruyor. Ama ilâç şimdilerde nerede?

Sabahleyin yataktan kalktım, sol yanım hiç tutmuyor. Yattığımız odanın pencere camı üç ay önce kırıldı. Cam bulamıyoruz. O da gelmiyormuş. Pencereye yatak çarşafı gerdik. Ama faydası yok. Sabaha kadar rüzgâr, soğuk, içeride. Sol yanım tutulmuş. Yataktan kalktım, affedersiniz, helaya gittim. Sular kesilmiş. Dışarıda şakır şakır yağmur, muslukta su yok.

Odaya girdim. Tirtir titriyoruz. Bize kömür ordinosu vermiyorlar. Biraz odun almıştık. Bitti. Şimdi de odun bulamıyoruz, yok.

Gazeteci gazete bırakmış. Her sabah işe gitmeden gazete okurum. Gazeteye baktım: «Güzellik Müsabakası», «Galatasaray lig şampiyonu oldu», «Gümrükteki 300

ton kahve ne olacak?», «Abidin Daver şilebinin teknesi dura dura çürüdü» gibi başlıklar.

Canımı evden dışarı atmak istedim. Tam çıkarken icra memuru ile avukat kapıya dayandı. Kirayı veremediğimizden ev sahibi bizi icraya vermişti. Evde haczedilecek eşya bulamadılar. Hiç bir zaman icra memurunun, haciz memurunun evime gelmelerini istemem. Haczedilecek bir şey bulamazlar, insan mahcup olur. Avukat,

— Bu kanapeyi alalım! diye saldırdı. Kanape diye elini atmasıyla, şeker sandıklarının üstündeki eskipüskü pantalonlar, paçavra parçaları, yırtık yorganlar ortaya çıktı.

Avukat bu sefer,

— Radyo… dedi.

Şu radyo belâsını başımdan alsalar da kurtulsam. Senenin on ayı tamirdedir. Kazan kazan, radyo tamirine ver. Zaten bizi bu hâle getiren radyo…

Kapıdan çıkarken karım,

• Kız mektebe gitmiyor, dedi.

• Neden?

• Jimnastik hocası şortla beyaz lâstik pabuç istiyormuş. Olmazsa derse almam, demiş.

• Peki, peki…

• Zeytinyağı da yok…

Kendimi sokağa attım. Nasıl olsa işe geç kalmıştım. Bugün de gitmem, dedim.

Şakır şakır yağmur. Bizim oradan tramvayı kaldırdılar. Otobüs geliyor yarım saatte bir. Binmenin imkânı yok. Tıklım tıklım dolu. Dolmuşlar dersen tıka basa dolmuş.

Arabalar vızır vızır geçiyor, ama hiç biri durmuyor. Ayakkabı su alır. Yağmur kovadan boşanır gibi. Sırıl sıklam oldum. Tirtir titriyorum. Bir delikanlı yanıma geldi,

• Affedersiniz amca, dedi.

Ben saati soracak sandım.

• Dünkü maçtan haberiniz var mı? demez mi!

Tövbe Yarabbi… Yürüdüm. Orada bir kahve var. Kahveye girdim. üstümden başımdan sular sızıyor. Kahveciye bir çay söyledim. Yanımda da işte bu tokat attığım adam oturmuş, gazete okuyor. Ben, kendi kendime,

• Yahu, bu benim halim ne olacak? Sonumuz nereye varacak? diye düşünüyorum. Ben böyle düşünüp dururken, bu adam hırsla elindeki gazeteyi fırlatıp attı,• Yahu, memleket uçuruma gidiyor! diye bağırdı.

Onu da benim gibi dertli sandım. Konuşur, birbirimize derdimizi dökeriz diye,

— Ne oldu beyefendi? Affedersiniz, karışmak gibi olmasın, neye kızdınız?

dedim.

O, yine kızgınlıkla,

— Daha ne olsun yahu, dedi, memlekette hakem yok be!… Hakem yok, namussuzum. Dünkü maçta hakem yine taraftarlık etmiş…

Ondan sonra bana ne oldu, bilemiyorum. Vallahi ben de anlamadım komiser bey.

Hayatımda kimseye fiske vurmuş insan değilim. Sanki vücudumda bir düğmeye basılmış, elektrik kuvvetiyle kalkmış gibi, bu sağ elim birden havaya kalktı. Şu herifin suratına bir tokat çektim. Ben inkâr etmiyorum. Tokadı yapıştırdım. Ama isteyerek değil. Vallahi kastım yok. İrademin dışında bişey bu. Sonra aklım başıma geldi. Bu adam şimdi beni parçalar, diye de korktum. Ama oldu bir kere. Cenab-ı Allah, bu sağ koluma, Zaloğlu

Rüstem pehlivanın kuvvetini verip, şu herifin suratı budur, diye bir şamar çektim.

Komiser, tokadı yiyen iri adama baktı. Dişlerini gıcırdattı. Ayağa kalkar gibi yaptı.

Sağ elinin ayasını kaşımağa başladı.

iriyarı adama,

• Hadi, uzatmayın, barışın! dedi.

Tokadı yiyen,

• Barışmam! diye direndi.

Kızan komiser, daktilodaki polise,

— Yaz! dedi «Dâvâlı, memleket uçuruma gidiyor, demiş olup, memleketin yüksek menfaatlerine ve hükümetin manevî şahsiyetine…»

Bir daha iri adama döndü:

— Barışın hadi!

İri adam, elini hâlâ tokadın izi duran sol yanağında gezdirerek,

— Peki efendim, barışalım, dedi.

YÜCE KATINA

Reşat bey, birbirinden yakarak, üç cıgarayı ard-arda içti. Düşmana taarruza geçmeden önce silâhına, teçhizatına bakan bir asker gibi, burnunun üstünde durup durmadığını anlamak için iki eliyle gözlüğünü yokladı, iyice yerine yerleştirdi. Sonra, kızgınlıkla, masanın üstünde duran eski daktilo makinesine doğru yürüdü. Reşat beyin mi, yoksa daktilo makinesinin mi daha yaşlı olduğunu anlamak ilk bakışta güçtü.

Sandalyeyi hızla altına çekip oturdu. Daktilo makinesine bir kâğıt geçirdi.

Gözlüğünün saplarını bir kere daha kulaklarına iyice yerleştirdi. insan bir yerden atlamak için, nasıl gerilir gerilir hız alırsa, Reşat bey de umum müdüre yazacağı yazı için, İkide bir gözlüğünü yerleştirip hız almaya çalışıyordu.

Bugüne kadar daktiloda hiç yazı yazmamıştı. Oldum olasıya makinelere karşı tiksintiye benzer bir ürkekliği vardı. Tezkere bırakıp on yıl candarma onbaşılığı yaptıktan sonra memurluğa geçtiği zamanlar, daha bu dairede daktilo makinesi yoktu, üst'e olsun, ast'a olsun, yazılar elle yazılırdı. Kaldı ki, Reşat bey yirmi iki yıldır hep bu dairede memurdu ama, bir günden bir güne de kayıt kuyut işiyle, yazıyla, hesapla, kitapla, defterle mefterle uğraşmış değildi. Çalışması ile, doğruluğu ile yüksele yüksele zamanla kasabadaki bu küçük dairenin müdürü olmuştu. Yazılacak yazıları, verilecek cevapları, dairedeki iki kâtip yazardı. O da imzayı basardı. Ama şimdi is değişmişti. Umum müdüre doğrudan doğruya kendisi cevap yazacaktı. Bugüne kadar üst'lerine saygıda en küçük bir eksiklik göstermemişti. Ama, artık yooo!… Haksızlığın bu kadarına hiç kimse dayanamazdı. Umum müdürden gelen yazı yenir yutulur şey değildi, Buna karşı, hiç de altta kalmayacak, gereken cevabı verecekti. İşte bu yüzden, emrindeki memurların, ne umum müdürün kendisine yazdığını, ne de kendisinin ona vereceği cevabı bilmelerini istemiyordu. Daktilonun başına geçmesi bundandı.

Gözlüğünü bir kere daha yoklayıp hız aldıktan sonra, daktiloda «C» harfinin yerini aramaya başladı. Yoksa bu makinede «C» yok mu? Peki bu Süha Bey, yazdığı bunca yazıyı «C» siz mi yazıyor? Bak işe… Dairede topu topu bir tek daktilo makinesi var, onda da «C» harfi yok. Reşat Beye lâzım olmıyan ne kadar harf varsa gözünün içine giriyordu da bir tek «C» harfi kayıplara karışmıştı. İşte «A» burada, «S» burada, «J»

burada… Bütün harfler tam tekmil, candarma bölüğü gibi hizaya girmişler de bir tek

«C» yok. Reşat Bey, kendi kendine söylenmeye başladı:

— Ulan «C», firar mı ettin? Alçak «C» hangi cehennemin dibine gittin? Böyledir zaten, insan arayınca bulamaz. Şimdi başka bir harfi arasam şu «C» gözümün içine girerdi ya…

Zile bastı, gelen hademeye,

— Süha Beyi bana çağır! dedi.

Elbette Süha'ya «C» harfinin adresini soracak değildi. Bunu bir kurnazlıkla öğrenecekti. Süha Bey girdi.

• Süha Bey!

• Buyurun efendim.

,— Yahu «C» harfi iyi basmıyor. Neden silik çıkıyor?

,— «C» mi? «C» mi bozuk? Ne olacak, eski makine beyefendi… Yalnız «C» mi, hepsi öyle…

Süha, daktilonun başına geçti, «C» harfine parmağını bastı: Çat… Kâğıda «C»

yazılmıştı.

• Bak, biraz silik değil mi?

• Siliktir beyefendi,

• Teşekkür ederim.

Süha çıktı. Reşat Bey, bir kere daha hırsla gözlüğünü burnunun üstüne iyice yerleştirip hız aldı. öyle ağır bir yazı yazacaktı ki… Görsün umum müdür… Reşat Bey haksızlığa hiç gelemezdi. Bu sefer makinede «E» yi aramaya başladı. Yahu bu «E»

nerede? Deminden beri gözünün içine girip duran «E» birden uçtu mu? Deli olacak…

Yine söylenmeye başladı:

— Simdi buradaydı, ne cehennemin dibine gitti? Uçmadı ya bu alçak?

Ayağa kalkıp daktilonun bütün harflerine kuşbakışı baktı. Teftiş eden gibi bütün harfleri teker teker gözden geçirdi. Hah… «E» işte burada. Reşat Bey çocuk gibi sevindi. Gözlüğünü bir daha düzeltip, sinek yakalar gibi sağ elini havaya kaldırdı.

Sonra «E» nin üstüne birden hücum etti: Çat… Eğilip bir de kâğıda baktı. Tamam,

«E» çıkmıştı. Çıkmıştı ama, ilk yazdığı «C» harfinden üç satır aşağı, beş santim de sağa yazılmıştı.

Reşat Bey, şimdi de «Z» harfini aramaya başladı. Gözleriyle, parmaklarıyla, makinede «Z» yi ararken bir yandan da, kedi, köpek çağırır gibi:

— Ze, ze, ze, ze, zel… diye söyleniyor, «Z» harfini çağırıyordu; «Z» yoktu.

Yine ayağa kalktı. Tepeden harflere baktı. «Z» yi görmesiyle üstüne pike yaptı: Çat… Bu sefer de «Z» harfi, öbür iki harfin beş altı santim yukarısına yazılmıştı.

Reşat Bey yazacağı her harfi üçer beşer dakika aradıktan sonra buluyor, sonra birden kaybolacak korkusuyla harfin üstüne saldırıyordu. Yumruk sallar gibi her harfe şiddetle parmağını bastıkça, biraz da umum müdürden hıncını almış oluyordu.

Harflere bu kadar hızla bastığına göre, yazı da zehir gibi şiddetli bir yazı olacaktı. İki-

üç defa bulduğu bir harfi, dördüncü arayışında bulamıyordu. Hele şu «T»… «T» yi aramaktan o kadar yoruldu ki, bir kâğıda «T» nin adresini yazdı: üstten ikinci sırada, soldan sağa doğru altıncı harf… Zor bulduğu harflerin yerini kâğıda yazıyor, sonra bu adres kâğıdına bakıp bakıp harflerin yerini buluyordu.

Ama ne yapsa olmıyacaktı. Kâğıdın orasına burasına sinek konmuş gibi harfler rastgele serpilmişti. Reşat Bey yazmaya yazıyordu ama, bu yazdıklarım ne kendisi ne de başkası okuyabilirdi.

Süha Beyi çağırttı. Süha Bey içeri girdiği zaman, Reşat Bey ayağa kalkmış, yukarıdan bakarak daktiloda «M» harfini aramaktaydı. «M» yi gördü. Görmesiyle harfin üstüne saldırdı.

Süha Bey, gülmemek için kendini zor tuttu.

• Beni istemişsiniz, dedi.

• Ha… Evet… Süha Bey, umum müdüre bir yazı yazılacak.

Memurlar öğrenirse öğrensin… Kendi yazdığı kâğıdı çıkardı, buruşturdu sepete attı. Süha Bey daktilo makinesinin basına geçti. Reşat Bey, ellerini arkasında bağlayıp, odanın içinde kızgın kızgın, kabadayı kabadayı gezinmeye başladı.

— Yaz… Yaz Süha Bey!.. «.. Umum müdürlüğü makam-ı aliyesine.»

Süha Bey tıkır tıkır yazdı. Reşat Bey, elleri arkasında, hem geziniyor, hem de söyleniyordu:

— Ne demek yahu… Ben yirmiiki senelik memurum. Ha?… Bir günden bir güne işimi ihmal ettim mi? Efendim?… Ben yâni umum müdüre eyvallah mı edeceğim?

Etmem!… Vallahi de etmem, billahi de etmem… Ona bir cevap döşeyim de görsün…

Alsın ağzının payım… Yâni memur olduksa… Allah Allah!…

On dakika kadar böyle söylendikten sonra:

— Ne yazdık Süha Bey? diye sordu.

Süha Bey yazılanı okudu:

• «

Umum müdürlüğü makam-ı aliyesine…»

• Olmadı… Çıkar onu.

Süha Bey, makinedeki kâğıdı çıkardı, başka bir temiz kâğıt geçirdi.

— Yaz, Süha Bey… «… Umum müdürlüğü yüksek makamına…» Yaz, yüksek makamına. İsterse beni kovsunlar. Ben yazayım da, onlar beni kovsun. Herkes bu dünyada izzetinefsi için yaşar… Umum müdürse umum müdür… Ben ona bir cevap vereyim, görsün nasıl olurmuş. Ha?

Reşat Beyin söyledikleri bu kadar değildi. Çok ağır sözler söylüyordu. O kadar ki, Süha Bey bunları daktiloda yazmış olmaktan bile üzerine bir sorum gelir diye korkmaya başladı. Reşat Bey, elleri arkasında, odanın içinde gezinerek, umum müdüre on dakika kadar atıp tuttuktan sonra sordu:

— Ne yazdık?

Süha Bey yazılanı okudu:

• «… Umum müdürlüğü yüksek makamına».

• A-ah!… Olmadı. Çıkar o kâğıdı.

Süha Bey, yazılı kâğıdı çıkardı, yeniden bir kâğıt geçirdi makineye:

— Yaz… «…Umum müdürlüğü yüksek katına». Bu daha iyi… Yüksek katına…

Kaç para eder, katı yüksek ama… Biz… Olmaz… Bir yazı yazayım… Ne demek?

Kimse kimsenin haysiyetiyle oynayamaz. Efendim? Neler yazacağım, neler…

Korkma! Altına imzayı ben basacağım. O umum müdürse ben de…

Reşat Bey, umum müdür için söylemedik lâf bırakmadı.

• Bir umum müdür, umum müdürlüğünü bilmeli. Biz ne umum müdürler görmüşüz. Ben yirmi iki senelik memurum. insan yaşıma saygı gösterir

be… Ne yazdın Süha Bey?

• «…Umum müdürlüğü yüksek katına.»

• Olmadı. Çıkar onu! Makama bir yazı yazarken saygıda kusur etmemeli. Çıkar onu… Yaz! «… Umum müdürlüğü yüce katına». Yazdın mı? Hah!… Yüce müce ben anlamam. Bana vız gelir. Ben pire için yorgan yakarım.

Reşat Bey, belki yirmi dakika attı tuttu Sonra,

• Ne yazdık Süha Bey? diye sordu.

• «… Umum müdürlüğü yüce katma…».

• Olmadı. Çıkar onu… Resmî evrakta kullanılan kelimelere dikkat etmeli.

Olmadı… Daha bir münasibini bulalım.

Süha Bey makineye yeni bir kâğıt geçirdi.

• Süha Bey, saat kaç?

• Altı, beyefendi…

• Oooo… O kadar oldu mu? Dur sen… Biz şimdi bu işten vazgeçelim. Ben bu gece iyi bir kafayı çekeyim… Kendim yaparım müsveddesini, sen yarın yazarsın.

Ertesi gün daireye gelir gelmez Süha Beye sordu:

• Nerede kalmıştık?

• «… Umum müdürlüğü yüce katına».

• Çıkart onu. «… Umum müdürlüğü pek yüksek huzuruna». Yaz! Bana, umum müdür değil, şey olsa vız gelir. Ben…

Odanın içinde hem geziniyor, hem sayıp döküyordu.

• Ne yazdık Süha Bey?

• «… Umum müdürlüğü pek yüksek huzuruna»…

• Olmadı Süha Bey… «Pek yüksek huzurlarına» diye yaz…

Reşat Bey o gün de akşama kadar odasında gitti geldi, umum müdüre söylendi.

Beş on kere yazdırdığı kâğıdı değiştirtti. Bir türlü uygun bir başlık bulamıyordu.

«Yüce katma, yüksek katına… Huzurlarına, yüksek huzurlarına, pek yüksek ve yüce katma…»

Bu çalışma iki aydan uzun sürdü. Bu zaman içinde Reşat Bey, umum müdüre neler de neler söylemedi. Bu söylediklerinin hepsini yazdırtacaktı ama, kısmet olmadı. Bir sabah gazetelerden umum müdürün değiştirildiğini öğrendiler. Reşat Bey bir oooh çekti. Sonra Süha Beye,

— Neler yazdım şu umum müdüre değil mi? dedi.

O günden sonra ne zaman cesaretini etrafındakilere anlatmak istese.

,— Hiç dinlemem, yazarım. Ben kimseden korkmam… Ne varmış korkacak?

Yazarım! derdi.

Sonra kendisini dinleyen arkadaşlarına Süha Beyi tanık gösterir,

— Söyle Süha Bey… Söyle Allah aşkına, ben neler yazmıştım o umum müdüre?

Yenir yutulur şeyler miydi? diye sorardı.

Süha Bey de,

— Hakikaten öyle, beyefendi, derdi.

EZ KURMANCIM

Ne askerî lisede okumuş, ne Harb okulunda. Daha doğrusu hiçbir okula gitmemiş.

Mürekkep yalamamış. Ama tepeden inme pasa olmuş. İmzasını da atmasını bilmediğinden ağalığı sırasında imza yerine parmak başarmış. Sonra İrade-i Seniyye ile «Bey» olunca parmak basmanın ayıp olacağını düşünerek nal kadar bir mühür yaptırmış. Cemal Bey deyip de geçmemeli; İran sınırındaki dağlar, yaylalar hep ondan sorulurmuş. Onun yanında, Vali, Sancak beyi kaç paralık adam?

Valiler Kürt Cemal Beyle hoş geçinmek zorunda… Yoksa Kürt Cemal Bey, Padişaha bir haber iletti mi o valinin işi bitiktir.

Bu sıra sıra dağlarda mısır patlar gibi mermiler atılmıyorsa Valiye kimsenin metelik verdiğinden değil, aşiretlerin Kürt Cemal Beye olan saygılarından…

Kürt Cemal devlet içinde bir devlet. Ama hiç bir zaman Tanrının yeryüzünde gölgesi «zılullah-ı filâlem» efendisine bas kaldırmış da değil. Tam tersine «Hazret-i Hilâfet-i Penahî» ye baş kaldıranların başını eziyor. Padişah da Kürt Cemal kulunun kendisine bağlılığını karşılıksız bırakmıyor.

Dağların, yaylaların, derelerin hâkimi Kürt Cemal'in neye ihtiyacı var ki? Altın dersen dolu, avrat dersen çok, toprak dersen ucu bucağı yok. Padişah da Kürt Cemal'i çok sevindirecek armağanlar yolluyor. Nedir onlar?.. Rütbe ile nişan. «Makam-ı muallâ-yı hilâfet» ten gelen nişanların hepsini takan Kürt Cemal'in ne göğsünde, ne sırtında, ne kollarında, ne paçalarında yer kalmış. Öyle nişan almış…

Kürt Cemal giydiği elbiseyi bastan sona nisanla donattığı halde nişanların birkaç katı da elinde kalıyor.

Kürt Cemal uzun bir yolculuğa çıkarken ardından gelen birkaç adamı da onun nişanlarını taşıyor. Sonra Kürt Cemal karşısındaki adamın adamlığına göre nişan takıyor… Olur olmaz adama karşı göğsünde 40-50 nişan taşısa yeter.

Onu ağa yapan, sonra da rütbesini arttırıp Bey yapan Padişah. Her hizmetinden sonra Padişahın kapı kadar da rütbe beratı geliyor.

Kürt Cemal altta kalır mı?.. Padişahtan her kurdelâlı nişan madeni geldikçe o da

«Makam-ı saltanat» a olan bağlılığını bildirecek delil olmak üzere, hazineye olsun, hümayun'a olsun küpler dolusu altın yolluyor.

Kürt Cemal yetmiş yaşında ak sakallı bir Kürt Beyi olunca içinde bir umut kaldı: Paşa olup Dersaadet'e kapağı atmak. Bu dileğini uygun bir şekilde padişahın kulağına duyurdu. Padişah kendisine bu kadar candan, yürekten bağlı kulunun bu dileğini de yerine getirdi. Onu Selimiye kışlasına paşa yaptı. Yaptı ama bu, bir kölesinin gönlünü etmek için verilen paşalıktı. Doğrusu, okuryazarlığı bile olmayan Paşaya gerçekten hiç bir yetki verilmemişti.

Kürt Cemal Paşa sırmalar, püsküller, parlak düğmeler, kırmızı zırhlar içindeki elbisesini giyer, nişanlarını takar takıştırır, kulaklarına varan bıyıklarını burarak, ak sakalını sıvazlıyarak Selimiye Kışlasının içinde bir baba hindi gibi kabara kabara gezinirdi. Göğsünde maltız keçilerinin sütlü memeleri gibi sarkan nişanların şakırtısı taa öteki koridorun başından duyulurdu.

Salma salma gezmekten başka işi yoktu.

Harbiye Nazırı, Kürt Cemal Paşaya hiç bir iş bırakılmamasını sıkı sıkı emretmişti.

O yalnız bir operet mareşali gibi kışlanın içinde gezmekteydi. Ama bir işler yapmak istiyordu.

Her sabah kışlaya gelişinde yaverine sorardı:

• Ula Yoover!

• Buyrun Paşam.

• Ne var ne yoh?

• İyiliğiniz paşam.

• Heç bişey yoh mi?

• Yok Paşam…

Kürt Cemal Paşa her sabah böyle sorar, yaveri de ona hep böyle cevap verirdi.

Oysa Kürt Cemal Pasa, bir şeyler yapmak, kendini göstermek istemekteydi.

Sonunda bir sabah istediği oldu.

O zamanki hafta başı günü Cumartesi sabahı idi. Bir mülâzim-i evvel (yani teğmen) tatil günü olan Cuma günü disipline aykırı bişeyler yapmıştı.

Kürt Cemal Paşa içeri girdiğinde uzun boylu, geniş omuzlu, kara püskül kaşlı, kara bıyıklı bir mülâzim-i evvel odanın bir köşesinde suçlu suçlu duruyordu.

Kürt Cemal Paşa her zamanki gibi yaverine sordu:

— Ula Yoover!

• Buyur paşam.

• Ne var ne yoh?

• iyilik sağlık paşam.

• Heç bişey yoh mi?

• Yok paşam.

• Bu dikilen mülâzim ne?

• Efendim, inzibat dairesinden hakkında bir jurnal var da.

Aylardan beri beklediği işi bulmanın sevinciyle Kürt Cemal Paşanın kaşları çatıldı, bıyıkları biraz daha havaya dikildi.

• Curnal miii?..

• Evet paşa hazretleri.

Kürt Cemal Paşa ateş saçan gözlerini mülâzim-i evvele çevirdi. Mülâzimi bakışları ile çiğ çiğ yiyecekti.

— Ohu şu curnali yover. Curnali ohu…

Yaver jurnali okumaya başladı:

— «Rebiülevvelin 21 ine müsadif Cuma günü, süvari alayı zabitanından mülâzimievvel Zülfi, Apostol'un meyhanesine girerek işret eylediği…»

Kürt Cemal Paşa,

• Neee!… diye bağırdı. Ne, rahı mı içmiş… Voy, voy voy, rahı içmek, heeee…

Arkasını ohu şunun yover, arkasını ohu!

• «işret eylediği, badehu Moda'daki kadınlara mahsus deniz hamamına giderek zorla içeri girmek istediği, deniz hamamcısı Kirkorun mümanaatına karşı da mezburu başından cerh ile kadınlara mahsus deniz hamamına girdiği…»

Dişlerini gıcırdatan Kürt Cemal Paşa,

— Neee! diye bir daha bağırdı… bekçinin gafasını mı gırmış?.. Onun da gafasını goparalar…

Onun da gafasını gıralar… Curnalin arhasını ohu yoover…

Yaver okudu:

— «Bilâhare kadınlara mahsus deniz hamamına girerek hatunlardan birine taaruzla…»

Kürt Cemal Paşa,

— Neee!.. diye bağırdı yine, garilere mi saldırmış? Voy babasini, voooy… Onun da erkekliğini goparalar.

Ateş püsküren Cemal Paşa kızgınlıktan ak sakalı titriyerek,

— Yaz, yoover! dedi… Dediklerimi yaz. Rahı içtiğinden rütbesinin sökülerek geri alınmasına, fendime deyim, bir herifin gafasını gırdığından iki ay hapsine… Ve…

Garilerin namisine tariz eylediğinden Fizan’a sürgün edilmesine… Ve…

Kürt Cemal Paşa yavere daha çok şeyler yazdıracaktı ama, uzun boylu, yakışıklı yağız süvari teğmeni Cemal Paşaya yaklaşarak, başı önünde, Kürtçe şöyle söyledi:

— Ez di bahti teme Poşe… Ez kırmonçe…

Süvari teğmeni «Aman Paşa, sana sığındım, ben kürdüm» diyordu.

Bunu duyar duymaz Kürt Cemal Paşanın eli sakalına gitti. Sakalını sıvazlıyarak,

• Eyle disene canıım… dedi.

Birden yumuşamıştı. Yavere döndü:

• Yoover..,

• Buyur paşam.

— Hele şu curnali bir daha oku, iyi anlayamamışım.

Yaver okumaya başladı:

— «Rebiülevvelin 21 ine müsadif Cuma günü 2 nci süvari zabitanından mülâzimievvel Zülfü, Apostol'un meyhanesine girerek işret eylediği…»

Jurnalin burasında Kürt Cemal Paşa,

• içer ya yover, dedi içer ya yover. Padişahımızın koskoca bir zabiti içer. Allah Allah, az bile içmiş. Hele ohu yover…

• «işret eylediği, badehu Modadaki kadınlara mahsus deniz hamamına giderek zorla içeri girmek istediği…»

• Girer ya yover… Padişahımın koskoca bir zabiti az bile etmiş. Hele ohu yoover.

• «Deniz hamamcısı Kirkor'un mümanaatına karşı mezburu başından cerh ile…»

• Gafasini mi girmiş, az bile yapmış. Gırar ya caniim… Padişahın koskoca bir zabiti. Gırar da goparır da. O küffar, bu müselman. Hele ohu yover.

• «Kadınlara mahsus deniz hamamına girdiği…»

• Girer ya canimm…

• «Bilâhare hatunlardan birine taarruzla…»

• Eder ya canimm… Taarruz da eder, istilâ da eder, padişahın koskoca bir zabiti.

Yaz yover. Mülâzimin yüzbaşılığa terfiine ve… Curnali yazanın rütbesinin sökülmesine ve… iki ay hapsine ve… Fizan'a sürülmesine ve…

HERKES KAZANIYOR

Bu konuşma, Kadıköy'e giden bir vapurun lüks güvertesinde geçti. Konuşanların biri irikıyım, biri ufak tefekti. Ben, masanın öbür basındaydım. O ikisi yan yana oturmuşlardı. Ufak tefek olanı,

— Ben Ankara'dan ayrılırken iki arkadaşım «Aman, senin katı boşaltma!» diye yalvardılar, dedi.

iriyarı olanı sordu:

• Ev büyük müydü?

• İki oda, bir hol. Ama iyi yerde. Kirası da ucuz.

• Haaa… İkisi de bekârsa, oraya sığışacaklar demek.

• Değil… ikisi de evli. Onu anlatacağım ya. Neden bu kadar ev sıkıntısı çekiyoruz, biliyor musun? Gördüğün evlerin yansı garsoniyer… Anladın mı?

iri adam, ufak tefek arkadaşına,

• Mübalâğa ediyorsun, dedi, herkeste garsoniyer tutacak para nerede?

• Garsoniyer en ucuz iş kardeşim. Zenginsen bir başına garsoniyer tutarsın. Daha zenginsen, bir kaç garsoniyer tutarsın. Zengin değilsen, o zaman da kendi bütçenize göre, iki arkadaş, üç arkadaş, beş arkadaş, her neyse, birleşik bir garsoniyer tutuyorsunuz. Şirket gibi bir is. Yirmi kişilik garsoniyerler bile var.

• Şaşılacak şey!

• Sen uyuyorsun. Şimdi erkek olsun da garsoniyeri olmasın, hiç yok… Yoksa biz bu kadar ev sıkıntısı çeker miyiz? Hep garsoniyer. Bir evin perdeleri hiç açılmıyorsa, anla ki orası garsoniyerdir. Ben Ankara'dan ayrılırken «Senin katı bize ver!» diye yalvardılar Kira ucuz. İyi yerde de. Gelgelelim kontrat benim üstüme. Başkasına devir hakkım da yok. Arkadaşlar: «kontrat yine senin üstüne kalsın, kirayı biz verelim»

dediler. «Bir şartla» dedim:

«Ankara'ya geldikçe ben de burada kalacağım.» Razı oldular, benim katı onlara bıraktım. İstanbul'a geldim.

Aradan üç ay mı, dört ay mı ne geçti, ben Ankara’ya gittim. Eh, evimiz var ya, otel parasından kurtulduk. Bende evin anahtarı var. Kötü bir karşılaşma olmasın diye, benim eski evimi garsoniyer olarak kullanan iki arkadaşa, akşama eve geleceğimi haber verdim.

Gündüz sağa sola koşmaktan yorulmuşum. Erkenden eve gidip yattım. Gözüm daldı dalmadı, dışarda bir tıkırtı Kapı açılır gibi oldu. Sonra ayak sesleri, daha sonra bir kadın cilvesi, fıkırdama. Yattığım odanın kapısı açıldı, elektrik yandı. Karşımda hiç tanımadığım bir sarhoş erkekle kadın… Ben ona sormadan erkek bana sordu:

— Sen kimsin be?..

Yataktan şöyle bir doğruldum,

— Yanlış geldiniz, dedim, her halde başka kata girecektiniz. Burası benim evim.

Adam,

— Ne yanlış katı? dedi, benim elimdeki maymuncuk değil, anahtar. Bu anahtar her kapıyı açmaz ya…

— Her kapıyı açmaz ama, bu kapıyı açmış işte. Lütfen evimden çıkın, beni de rahat bırakın.

Sarhoş söz anlar soyundan değil.

• Arkadaş, dedi, çok konuşma, çek arabanı!..

Gecenin bu vakti başımı belâya sokma.

• Ama ben sizi «mesken masuniyetini ihlâl» den, «haneye taarruz» dan karakola şikâyet ederim.

• Sen hele defol git de, sonra ne halt edersen et!…

Ankara’da gecenin bir vakti, otellerde de yer bulunmaz. Sarhoşa,

— Bak arkadaş, dedim. Çok güzel bir düşünce geldi aklıma. Burada iki oda var.

ikimize de yeter. Sabah olunca, gün ışığında kimin haklı, kimin haksız olduğu anlaşılır.

Sarhoşun buna aklı yattı,

— iyi, dedi, ama sen öteki odada yatacaksın.

Biz bu odaya alışmışız.

Ben ötemi berimi toparladım, öteki odaya geçtim. Daha gözümü yummamıştım.

Sokak kapısı bir daha açıldı. Elektrik yandı. Bir kadın, bir erkek, benim yattığım odaya daldı. Koridorun lâmbası yanıyor ama, oda karanlık.. Adam, gelini gerdek odasına sokan bir Frenk gibi kadını kucakladı. Sonra hop diye üstüme fırlattı. Ben, kadın üstüme düşünce «hıh!» diye bir sıçradım. Sıçramamla neye uğradığını şaşıran kadın.

• Altımda biri var!… diye çığlığı bastı.

Hemen yataktan fırladım. Adama,

• Bu ne rezalet!… diye bağırdım.

Adam.

• Asıl rezalet seninki… dedi, sen programını şaşırmışsın. Bugün günlerden ne?

• Salı…

• Tamam, salı… Saat kaç? ikiyi çeyrek geçiyor.

Bunları söyledikten sonra, cebinden çıkardığı deftere baktı,

• İşte program, dedi, her hafta salı günleri gece saat ikiden sabahın altısına kadar bu oda benim. Benden öncekine vakit kalsın diye on beş dakika da geç geldim. Nöbet benim.

• Sakın sizin nöbetiniz başka bir yerde olmasın?

• Nasıl olur? Ben her hafta buraya gelirim.

Hiç bir salı sektirmem. Daha geçen salı geldim.

Adam, bunu söyler söylemez kadın yakasına yapıştı:

— Vay alçak, utanmaz! Hani sen geçen Salı evindeydin? Hani karın bırakmamıştı?..

Çantayı adamın kafasına vurmaya başladı. Çantayı kafasına yiyen adam şaşkınlıktan.

— Yahu, dur! dedi, buraya geldikse, hemen kötülük için mi geldik bakalım?

Vallahi billahi karımla beraber geldik.

Kadın, çantayı az buldu. Ayağından iskarpini çıkarıp, ökçesini adamın kafasına indirmeye başladı.

— Sus ahlâksız! Senin gibi namussuz bir herif yüzünden aslan gibi kocama ihanet ediyorum. Tuuu sana!

Adam, temelli şaşırdı:

— Anlayıp dinlemeden, hemen suratıma tükürme… Bizim eve gece yatısına misafirler gelmişti.

Evde yer kalmadı şekerim. Biz de karımla buraya geldik. Vurma Allah aşkına…

Kadının sinirlerini yatıştırmak için, yataktan kalktım,

— Rica ederim, siz buyurun… dedim.

Elbiselerimi kolumun altına alıp koridora çıktım. Koridorda bir kanape vardı.

Kanepeye uzanıp büzüldüm. Ceketimi, pardesümü de üstüme çektim. Orada uyuya kalmışım. Yarı uyur, yarı uyanıkken, kulağımın dibinde bir mırıltı duydum:

— Yavrum, canım!…

Tatlı bir rüya olacak. Kendimi rüyanın ılıklığına bıraktım.

— İki kişiii!.. diye bir çığlık koptu.

Adamın biri kadını almış gelmiş. Besbelli aceleden lâmbayı da yakmamışlar, hemen kanapeye uzanmışlar. Kadın, benimle öbür erkeğin arasında kalmış, üçümüz de fırladık. Onlar elektrik düğmesini arıyorlar, yerini bilmediklerinden bulamıyorlar.

Kadın karanlıkta boyuna söyleniyor:

— Sağımda yatıyordun şekerim. Birdenbire soluma geçtin. Bu ne iş demeye kalmadı, bir de baktım, yine sağımdasın. Demek bunun huyu da bir o yana, bir bu yana geçmek dedim. Ama sonra, seni hem sağımda, hem de solumda görünce…

Lâmbanın düğmesini çevirdim. Erkek ince biriymiş. öbürleri gibi, üstüme yürümedi.

• Affedersiniz, dedi, acaba saati mi şaşırdık?

Karşımda yumuşak adamı bulunca diklendim:

• Bu ne edepsizlik!.. Burası benim evim.

Adam,

• Bana bir anahtar verdiler, dedi. Her ayın üçünde sabaha kadar bu kanepe benim.

• Kim verdi anahtarı?

— Vallahi… Adı dilimin ucunda… Zeki mi, Zekâi mi? «Z» li bir şey adı. Aydan aya beş lira, anahtar kirası veriyorum.

Sabaha bir iki saat kalmış. Hemen giyinip dışarı çıktım. Kapıdan çıkarken başka bir çift de merdivenden çıkıyordu.

Sabaha kadar sokaklarda dolaştım, saat dokuzda, benim evi kendilerine bıraktığım iki arkadaşı buldum. Yukarıdan aşağı bir iyi sıvadım:

— Bre alçaklar! Kontrat benim üzerime diye bu edepsizlik yapılır mı? Ahlâk zabıtasına sicilimi geçirteceksiniz.

Arkadaşın biri,

• Vallahi, dedi, kira bize çok geldi. Aylığım bizim evdekileri geçindirmeye bile yetmiyor. Bir de ayda ikiyüzyetmiş lira garsoniyer parası nasıl verelim? Zaten senin evi, ayda bir-iki kere ancak kullanıyoruz. İki üç kişi daha bulalım, kirayı bölüşelim, dedik Onlara da birer anahtar yaptırdık. Kira onlara da çok gelmiş. Onlar da ayda ellişer lira

verecek dört arkadaşa dört anahtar yaptırmışlar. Biz, ondan sonra ipin ucunu kaçırdık.

• Peki, ne olacak şimdi

• Biz de onu düşünüyoruz.

• Kimlere anahtar verdinizse alın geriye.

• Hangi birini alacaksın. Herkes birbirine anahtar vermiş. Ankara’da herkes bizim garsoniyeri kullanıyor. Cebinde bizim garsoniyerin anahtarı olmayan tek dar gelirli kalmadı. Hepsinin tarifesi var.

• Ulan alçaklar, ulan reziller! Namusumu iki paralık ettiniz, diyerek söylemedik lâf bırakmadım.

• Ben, şimdi gidip kapının kilidini değiştiriyorum, dedim.

ikisi birden,

• Aman etme! diye elime sarıldılar.

• Daha etmesi var mı

• Aman, bütçemiz sarsılır.

• Ne bütçesi? Aydan aya bir de garsoniyer kirası verince bütçeniz sarsılmıyor mu?

• Yahu, sen ne diyorsun arkadaş. Bize garsoniyer bedavaya geldiği gibi o yüzden aydan aya cebimize para giriyor.

• Kirası ikiyüzyetmiş lira değil mi? Ben üç kişiye yetmişbeşer liradan kiraladım.

Bu da üç kişiye kiraladı. Altı tane yetmişbeş, eder dörtyüzelli lira. ikiyüzyetmişi kira, kalır yüzseksen lira. Doksanar lira da bize kalıyor.

• Siz beni düşünmediniz. Ben de sizi düşünmem.

• Bizi düşünmezsen başka zavallıları düşün. Bizden yetmişbeş liraya her anahtar alan da dört anahtar yaptırmış, ellişer liraya kiralamış. Her ay yüzyirmibeş lira kazanıyor, garsoniyer de bedava ya geliyor onlara. Ondan elli liraya kiralayanlar, yirmibeşer liraya dört kişiye anahtar kiralamışlar. Ayda elli lira kazanıyorlar… Onlar da başkalarına

kiralamışlar.

Ben düşündüm, taşındım, bir türlü hesabın içinden çıkamadım. Bizim garsoniyer herkese bedavaya geldiği gibi, anahtarı her eline geçiren de havadan ayda elli lira, yüz lira kazanıyor. Ne bereketli iş be kardeşim. Para makinesi gibi. Ama bu paraların kimden çıktığı hiç belli değil. Boyuna para yağıyor. Sen böyle şey gördün mü? Bir kilidi değiştirsem, hepsi yandı. Bütçeleri allak bullak olacak. Anahtarın kirası beş

liraya kadar düştüğüne göre artık kaç kişinin, kaçar lira kazandıklarını düşün.

İriyarı adam ufak tefek arkadaşına,

- Sonra ne yaptın? diye sordu.

• Hemen kilidi değiştirdim. Ev sahibine de evden çıkıyorum, dedim. Ev sahibi, kendim taşınacağım, dedi. Ben İstanbul'a döndüm. Onbeş gün sonra ev sahibinden bir mektup aldım. Sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar, eline anahtarı alan kapının kilidini zorluyormuş. Kapıyı açamayınca,

• Yahu bu ne iş? Programda benim saatim!.. diye söylene söylene gidiyormuş. Ev sahibi bana bir iyi sövüp saymış.

Sonradan duyduğuma göre, ev sahibi oradan çıkmış. Kiraya vermiş. Ama hiçbir kiracı bir haftadan çok dayanamıyormuş.

İriyarı adam, arkadaşına,

— Yahu, dedi, bizim arkadaşlar hep birleşsek de, ayda beşer lira katsak… Ha? Ne dersin?

AYAK

YEMEDEN

DURAMIYORUM

Otobüs tıklım tıklım doluydu. Yolculardan birinin görünüşüne bakılırsa, adam yanlış taşıta binmiş olmalıydı. Onun yeri otobüs değil, ancak cankurtaran arabası olabilirdi. Sol kolu sargı beziyle omuzuna bağlıydı. Kafası sarılıydı. Gözünün biri morarmış, şişmiş, öbür gözü de kanlanmıştı. Bastonuna dayanarak, kalabalık otobüsün içinde kendisine yer açmaya çalışıyordu. Adam, saatin tık-takları gibi hiç durmadan,

— Iıh!… Aaah!… Amaaan!!… Ooof!. diye inli

yordu.

Bu görünüşe bakılırsa, adam, otobüsün büyük bir sarsıntısıyla dağılacak, eli, kolu, bacakları yerlere dökülüverecekti.

Oturan yolculardan biri haline acıyarak yer verdi, adam inleyerek oturdu.

Kendisine yer verene,

• Allah razı olsun, dedi.

Yanındaki adam onu tanıdı:

• Merhaba Selman Bey…

• Ooof… Aaay… Merhaba Şerafeddin Bey… Amaan, bittim… Iıh…

• Geçmiş olsun, ne oldu yahu?

• Aaah.. Amaan.. Hiç sorma, üç aydanberi böyleyim.

• Vah vah… Geçmiş olsun Selman Bey… Hasta mısınız? Nedir rahatsızlığınız?

• Eeeh… Bu da bir hastalık sayılır ya… Bu da bir türlü hastalık. Ooof, bittim, amaan…

• Vah vah vah… Doktor ne diyor? Teşhis koydular mı?

• Amaaan… Iıh… Doktorluk birşey değil ki bu, kardeşim. Doktorun yapacağı hiçbişey yok… Vayyy… Allah düşmanımın başına vermesin. Amaaan… Her tarafım ağrıyor, kopacak gibi… Kalçamı oynatamıyorum. Iıh…

• Doktora gitmeden olmaz Selman Bey… Hiç olmazsa bir hastaneye yatın.

• Hastanelik iş değil Şerafeddin Bey… Belki, belki tımarhanelik bir iş… Vay vay vayyy… Aaah…

Çok da sâri bir hastalık…

Şerafeddin bey, biraz geri çekildi,

• öyleyse sokağa hiç çıkmamalıydınız, dedi.

• Aaah… Ooof… Çıkmadan duruluyor mu? Söylemesi kolay. Bu hastalığa yakalan da sokağa çıkma bakalım. . Bana bu hastalık bizim oğlandan geçti.

• O da mı hasta?

• Sorma. Hem de nasıl… Onunki büsbütün berbat… Müzmin… Ayy… Efendim, bakın nasıl tutuldum bu hastalığa… Anlatayım size: Bizim oğlan, bir türlü liseyi bitiremedi. Dokuzuncu sınıfta iki sene okudu, ona geçti. Onda iki sene kaldı. Hep top yüzünden.. Iıh.. Amaaan. «Oğlum, bırak şu topu» diyorum. «Nasıl bırakayım baba?» diyor. «Yahu, istikbalin mahvoldu.» istikbalden geçtik, hayatı da mahvolacak. Maç günü oldu mu, akşama eve, muharebeden çıkmış gibi gelir. Bereket versin, sol bacağı kırıldı da top oynayamaz oldu. Bacağının kırılmasına bile razıyım, anla artık… Aman… Ooof… Bacağı kırılmasa da yine oynasa bir gün oğlanı temelli öldürecekler. Giden bacak olsun, başımızın gözümüzün sadakası olsun da tek oğlan kurtulsun, dedik. Vay vay vay.. Kemiklerim kopuyor. Sonra efendim, bu sefer de oğlan maç delisi oldu.

Oynayamasa bile maça gitmeden duramıyor. Ankara’da maç olur, Ankara’ya gider, İzmir’de olur, İzmir’e gider. Gittiği bişey değil, her maçtan dönüşünde yataklara serilir. Sesi kısılır. «Oğlum, neye sesin kısıldı?», «Bağırmaktan baba», «öyleyse ba-

ğırma evlâdım», «Söylemesi kolay, sen gel de bağırma bakalım..». Bir maçtan gelir kafası patlamış. Bir maçtan gelir, burnu kırılmış, gözü patlamış… «Oğlum, nedir bu halin?» «Maçta kavga ettik.» «Yahu, oynarken hadi anladım, seyrederken de kavga edilir mi?», «Edilir elbet». «Peki kavga etme.» «Söylemesi kolay, sen gel de kavga etme bakalım.»

Bu nasıl iş? Ne desem «Elimde değil, söylemesi kolay.. Sen gel de yapma bakalım» diyor. Bir seferinde gidip oğlanı karakoldan aldık. Maçta kavga edip karakola düşmüşler. İki üç sefer de ilkyardım hastanesinden aldık, getirdik.

Yalvarıyorum, «Oğlum, evlâdım, yavrum, canına yazık değil mi? En sonunda sen bu yolda can vereceksin» diyorum. «Biliyorum, yazık ama duramıyorum. Uzaktan söylemesi kolay. Gel de sen durdur bakalım» diyor. Artık merak ettim, bir gün «Beni de götür şu maça bakayım» dedim.

Oğlumla beraber maça gittik. Oyun başladı. Benim takım makim tuttuğum yok. Kim yenerse yensin, bana vız gelir. Ben oyunculardan çok seyircilere bakıp bakıp alay ediyorum. Derken efendim, Gazhane tarafındaki kaleye bir gol girdi. Ama, Allah için gol… Beyim, göz göre göre hakem saymadı. Ben katiyen haksızlığa dayanamam. «Yuu yuu… Hakeme gözlüüük» diye bağırmaya başladım. Benim gibi başkaları da bağırıyor. Derken efendim, oradan efendiden birisi bana «Hakem haklı, gol değil» dedi. «Bal gibi de goldü. Hakem haksızlık ediyor.

Öbür takımdan para aldığı besbelli» dedim. O efendiden adam bana «Ulan inek oğlu inek, öyle gol olur mu?» dedi. Ben de ona «Sözünüzü iade ederim. inek oğlu inek babanızdır» dedim. Maça ilk gidişim olduğundan usulünü, erkânını bilmiyorum. Maçta birisi sana inek dedi mi, iade edilmezmiş. Ben böyle söyler söylemez, adam burnumun üstüne bir yumruk indirip beni yere yıktı. Bereket versin araya başkaları girip, ayırdılar. Yoksa adam beni daha çok dövecekti. Ben yumruktan sonra yere yıkılıp burnumdan kan boşanınca, benim oğlan yardımıma koşar sandım. Neredeee…

Ben ona «Aman oğlum, yetiş!» diye sesleniyorum, o bana,

— Dur baba, dur yahu… Gol oluyor, diyor.

Burnuma mendil tıkayıp kalktım. Bu sefer haksızlıkla golü sayılmayan takıma içimde bir sevgi başladı. O takımdan birinin ayağına top geldi mi beyim, ben kendimi tutamıyorum, sanki top benim ayağımdaymış gibi, canügönülden topa vurur gibi ayağımı bir sallıyorum. Sonra arada bir aklım başıma geliyor, yahu ben deli miyim, diyorum. Ayağımı tutmaya çalışıyorum. Sonra yine kendimi kaybedip, topa bir tekme savurur gibi ayağımı havaya fırlatıyorum. Hem öyle bir şiddetle ki, topa vursam, top kale ağlarını delip geçtikten sonra sputnik gibi havaya fırlayıp aya kadar gidecek.

Bana öyle geliyor. Ben böyle heyecandan topa vuruyorum diye ayağımı savururken önümdeki adamın kıçı budur diye tekmeyi indirmeyeyim mi? Adama «Pardon, affedersiniz…» filân dedim. Adam, «Olur yahu, maçta her şey olur. Şimdi tıraşı bırak, gol giriyor.» dedi. Derken bu sefer benim arkama bir tekme indi. Şiddetine bakın ki, arkama inen tekme, gözümden

şimşek çıkardı. Eh, anladım, burada tekmeleşmek ayıp değil… Çünkü herkes birbirini tekmeliyor. Hem de kimsenin kastı yok.. Seni tanımaz etmez, bir düşmanlığı yok. Adam, heyecana gelmiş, top diye sana vuruyor. Anlaşılır bir iş değil Şerafeddin Bey… Yahu, top senden bir kilometre uzakta, sen buradan topa tekme savuruyor-sun. Biz başladık tekmeleşmeye. Onlar bana tekme atıyor, ben onlara. Ama hiçbirimizin kalbinde kötü niyet yok. insan o *zaman* heyecandan yediği tekmelerin acısını da duymuyor. Sonra efendim, bizim kaleye bir gol girdi. Namussuz hakem bu golü saydı. Sayınca artık ben bu haksızlığa dayanamadım. Avazım çıktığı kadar:

— Kovaaaa!… diye bağırmaya başladım.

Kendimi tutamıyorum. Elim, ayağım zangır-zangır titriyor. Yanımda gazozcu varmış. Gazoz şişelerini kaptığım gibi hakeme fırlatmaya başladım. İyi ki o sırada yanımda gazoz şişesi var da başka bişey yok. Bomba olsa hakeme bomba fırla-tacağım. Bir karışıklık oldu. Goldü değildi derken, biz seyirciler bir kapıştık. Hep birbirimize girdik. Herkes birini yakaladı. Ben o hızla, on yaşında bir çocuğu kaptığım gibi altıma almışım, çocuğu boğacağım. Yoktan kaatil olacağım. Bereket çocuk, «Amca ben de sizin takımdanım» dedi de elimden kurtuldu. Ben çocuğu bırakır bırakmaz, Izbandut gibi bir herif beni altına aldı. Vurur da vurur.. Bizim oğlana bakıyorum, oğlan neredeee… O sahaya atlamış, hakemin hakkından geliyor.

«Poliiis!» diye bağırdım. Polisler de birbirine girmiş. Kimi oyuncuları dövüyor, kimi seyircilerden dayak yiyor. Beni altına alan adama «Yahu sen hangi takımdansın arkadaş, sakın ikimiz de bir takımdan olmayalım. Beni boşuna dövüp durma!» dedim iyi ki demişim. İkimiz de aynı takımdanmışız. Ama adam insafsız. «Ben simdi karşı takımdan birisini nereden bulayım…» diye yumrukları indirdi. Can acısıyla fırladım, kurtuldum. Seyircilerden birine kapışacak adam kalmamış da, zavallı hırsından, tribün tahtalarını ısırıyor.

Nasıl olduysa ortalık düzelir gibi oldu, maç yeniden başladı. Bizim takım taraftarları takımı coşturmaya başladık: « Ya ya ya, şa şa şa, bizim takım çok yaşa..,»

Benim artık bağırmaktan sesim soluğum kesilmiş. Oradan birinin elindeki tenekeye ben de vurmaya başladım. Asıl kıyamet de ondan sonra koptu. Sahada iki oyuncu birbirine girdi. Biz de birbirimize yapıştık. Birisi beni bacağımdan yakalayıp havaya savurdu. Şöyle bir havada uçtuğumu biliyorum. Ondan sonrasını hatırlamıyorum, birader. Gözümü hastanede açtım.

Şerafeddin Bey,

• Demek bu haliniz ondan… dedi.

• O kadarla kalmadım ki… Ertesi pazar bizim takımın başka takımla maçı varmış.

Artık durabiliyor muyum? Uzaktan söylemesi kolay. Sen ol da dur bakalım.

Bağlasalar duramazsın… Iıh… Amaaan.. Ooof.. Her tarafım kopuyor.

• Selman Bey'in sargılı elinden bir paket düştü. Eğilip onu alırken,

— Bu da tenekeyle kaynana zırıltısı, dedi. Bağırmaktan sesim kısılınca teneke çalıyorum.

Otobüs durdu. Sargılar içindeki adam inleyerek kalktı,

• Allahaısmarladık Şerafeddin Bey, dedi.

• Nereye şimdi? Doktora mı?

• Yok canım, maça.. Aaaah.. Ooof . Iıh..

ALİ

BEYLE

BİR

KONUŞMA

Ali Bey de kim, diye sormayın. Ali Beyi hepiniz tanırsınız. Başım belâya girmesin diye adını değiştirdim, onun adını Ali Bey yaptım. Siz ona, kendi adını verin. Çok tanınmış adamdır. Sık sık gazetelerde resmi çıkar. Halk Fırkasında vardı, Serbest Fırkada vardı. Halk Partisinde saylavdı. Simdi yine mühim işler başında… Artık Ali Beyi tanıdınız.

Kıymetli fikirlerinden yararlanmak için, geçenlerde ziyaretine gittim.

• Aman bugün, bütün tersliği üzerinde. Konuşmasan daha iyi olur, dediler.

• Niye öyle?.. Tersinden mi kalkmış?

• Sen bilirsin… İstersen konuş!

Sayın politikacımızın odasına girdim. Bir kitaba dalmıştı.

— Ne okuyorsunuz üstad? dedim.

— Demokrasinin canına okuyorum, dedi. Sahiden de tersliği üzerindeydi.

Konuşturmak için,

— Demokrat Partiden çekileceğiniz doğru mu? diye sordum.

• Kemal Yahya, ne güzel söylemiş: «Bildiğin yalnız yolda hak gideceksin»

• Aman efendim Kemal Yahya değil, Yahya Kemal… Sonra, mısraı da yanlış

buyurdunuz, üstelik bu mısra Tevfik Fikretindir.

• Haa… tanıdım Fikret Tevfik değil mi? Sahi, ne yapıyor şimdi o?

• Sizi yanına çağırıyor.

• Teşekkür ederim.

• Maşallah hiç ihtiyarlamıyorsunuz, hafızanız yerinde.

• Elbette… Yuvarlanan pas, taş tutmaz. Işıl dayan demir işler.

• Atasözüdür. Yalnız kelimeler yer değiştirmiş.

• Lâ kuvvete lâ ve havle illââ billâh…

• Canınızı mı sıktım?

• Yooo…

• Halk Partisinden neden ayrılmıştınız?

• Eski bardaklar çam oldu.

• Atasözlerine çok meraklısınız. Ama neden ters söylediğinizi anlayamıyorum.

Doğrusu «Eski çamlar bardak oldu» dur.

• Hepsi bir, ha Ali Ali, ha Veli Veli.

• Yanlış buyurdunuz. Ha Ali Veli, ha Veli Ali demek istediniz herhalde. İktisadî gidişimizi nasıl buluyorsunuz?

• Herkes tersine gider, biz gideriz Mersine.

• İsabet!.. Sizin iktisadî politikanız nedir?

• Her yoğurdun bir yiğit yeyişi vardır.

• Demokrasi hakkında ne düşünüyorsunuz Ali Bey?

• Yılana düşen denize sarılır.

Ali Beyin, iyice nevri döndüğü belliydi.

• Maliyemiz hakkında beni aydınlatır mısınız?

• insan, ayağına göre yorganını uzatmalı.

• Yırtılır, Ali Bey.

• Ne?

• Yorgan.

• Arşın orada ise, Halep burada.

• Halk Partisi iktidara geçerse? Lâfımı ağzıma tıkadı:

• Aç arpa kendini tavuk ambarında sanır. Kılıç binenin, kuşanan atın.

• Ama öyle diyorlar.

• Geçti eşeğin pazarı, sür Boru Niğdeye.

• Güzel!..

• Sizin bu kadar parti değiştirmeniz? Yine beni susturdu:

• Ayıyı geçinceye kadar dayıya köprü denir.

• Aman Ali Bey, size bugün ne oldu? Bütün atasözlerinin altını üstüne getirdiniz.

Hasan Bey var ya, şey olmuş duydunuz mu? Ne dersiniz?

• Ne diyeyim? Ayının iyisini armut yer.

— Eskisi gibi şiddetli nutuklar vermiyorsunuz.

. — Ne yaparsın… Yoğurttan sütü yanan ağzını üfliyerek içer.

Ali Beyin yanında biraz daha kalsam benim de tersim dönecekti.

• Çok teşekkür ederim, Ali Bey. Bana müsaade.

• Dur! dedi, sana hazırladığım yeni eseri göstereyim.

• ismi nedir?

• «Millet, hâkimiyetindir!»

Senelerdir Ali Beyin doğru oturup eğri konuşmaktan, politika hayatında, karaya ak, aka kara demekten sahiden tersi döndüğünü anladım.

• Allahaısmarladık Ali Bey, dedim.

• Üsküdarı alan atı geçti, dedi, yine bekle, gelirim…

Zavallı Ali Bey… Tanıdınız değil mi Ali Beyi?

SEN

HALİNE

ŞÜKRET

Birbuçuk aydır ev arıyordu. Ama ev sahibi onlara söylemişti:

— Bu zamanda iki oda 130 liraya… Oh maşallah… Nerde bu bolluk. Hem de böyle ev. Damı Marsilya kiremidi, hela taşı mermer. Kapıları yağlı boya. Ne iyi… Ben de bulsam 130 liraya böyle ev, keyfim için tutarım.

Şükrü Bey, «oniki senedir, biz bu evde kiracıyız» dedi, «Evinize kendi evim gibi bakıyorum» dedi. «Kendi evim olsa bu kadar bakmam» dedi. «Dökülen sıvalan daha yeni tamir ettirdim, merdiven basamaklarını yaptırdım, trabzanları hep değiştirttim»

dedi. Ne dediyse para etmedi.

Şükrü Bey, ev sahibinin kirayı arttırmak için onları evden çıkartmak istediğini biliyordu. Ama ne olacak, arttırsa arttırsa ayda yirmi lira daha arttırabilirdi.

• Kirayı 150 yapalmı, dedi.

Ev sahibi güldü:

• 150 lira benim cigara param.

Şükrü Bey söyle bir hesapladı. Kendisi cigarayı bırakırsa, ayda 15 lira daha tutumlu olurdu. Ev sahibine,

— Vallahi hakkınız var, dedi, eviniz elbette bu zamanda 150 liradan daha çok eder. Ben insafsız bir insan değilim. Kirayı daha çok arttıramıyorsam, inanın, param olmadığı için…

Ev sahibi,

— Herkes yorganına göre ayağını uzatmalı, dedi. Siz de kendi paranıza göre bir eve çıkarsınız.

Kendi parasına göre ev bulsa Şükrü Bey bir dakika bile durmazdı.

• 165 lira olsun…

Ev sahibi yine güldü:

• Oğlumun cep harçlığı bile değil…

Şükrü Bey, işine yayan gidip gelirse, ayda yirmi lira daha arttırabileceğini düşündü.

— 185 lira vereyim, dedi.

Ev sahibi,

— Anlaşılan, siz benimle alay ediyorsunuz, dedi. Yanımızdaki apartımanı biliyorsunuz. Küçücük odalar, dapdaracık bir salon, kirası kaça? Üçyüzelli lira.

Dünyanın enayisi ben miyim? üçyüz liradan aşağı vermem. Siz çıksanız, başkasına dörtyüze de veririm. Çıkın. Evim boş dursun daha iyi. Hiç olmazsa ev eskimez.

Şükrü Bey, üçyüz lira kira verirse, aylık gelirinden geriye dört kişilik ailesi için, seksen lira kalıyordu,

İş mahkemeye düştü. Ev sahibi, «Evimde kendim oturacağım »dedi. Dâvayı kazandı.

Şükrü Bey bir buçuk aydır ev arıyordu. Hem de kıştı. Kış ortasında sokaklarda kalacak değillerdi ya… Sabahtan akşama kadar, kar, yağmur, çamur ev arıyordu.

Oturduğu evden ucuzunu, iyisini bulamamıştı. İkiyüz liraya bulduğu evlere sığışamazlardı.

O gün ev aramaktan ayaklarına kara su inmiş, ev tellâllarına para vermekten canı burnuna gelmişti. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, önce yağmur, arkadan sulu kar iliklerine işlemişti Ayakkabısından sular girmiş, ayaklan vıcık vıcık olmuştu. Akşama doğru yağış durmuştu ama, sırsıklam çamaşırları vücuduna yapışmıştı. İçinden.

— Ah, diye geçiriyordu, yahu derdimi anlatacak kimse de yok. Karşıma biri çıksa da derdimi döksem. Hiç olmazsa insan anlattıkça açılır iyi yürekliymiş demek.

Karşıdan çok eskiden, çok iyi tanıştığı bir arkadaşı geliyordu. Çoktan beri Zekâi ile görüşmemişlerdi. Belki ev bulmak için bir yardımı olurdu. Olmasa bile içini dökerdi hiç olmazsa…

— Ooo, merhaba Şükrü Bey.

— Merhaba Zekâiciğim. Ne var, ne yok?

• Hiç sorma. Sende ne var ne yok.

Şükrü Bey,

• iyilik sağlık, dedi.

Görünüşe bakılırsa, arkadaşı kendisinden de dertliydi. Zekâi Bey ona sordu:

— Nereden geliyorsun?

Şükrü Bey, çoktan içini dökmeye hazır olduğundan.

— Ah birader, dedi, başım bir dertte ki… Bir aydır ev arıyorum. Ev sahibi bizi çıkarıyor. Bu gün yine akşama kadar ev aradım. Yağmur, kar hep içime işledi.

Baksana nasıl titriyorum. Yatağa düşmezsem iyi…

Lâf açılmışken bütün derdini dökecek, içini boşaltacaktı. Ama arkadaşı,

— Sen hâline şükret birader, dedi, şükret… Ya benim yerimde olsan ne yaparsın?

Ah kardeşim, bu zamanda ev yaptırmak bir dert. Bilmem haberin var mı? Ben bir arsa almıştım. Arsa aramak, almak da bir dert ya… Neyse, hadi onu bırak. Doksanbin liraya bir arsa düşürdük…

Şükrü Bey,

— Ya işte böyle Zekâiciğim, dedi. ev sahibi bizi evden atıyor. Mahkemeden de karar aldı…

Zekâi Bey,

• Arsayı aldım, dedi. üstünden on gün geçti, yüzellibin hattâ ikiyüzbine satın alacaklar çıktı. Yahu satmam, derim, başımdan gitmezler. Bir dert ki, Şükrü Bey, anlatılır gibi değil. Sen yine hâline şükret kardeşim…

• Doğru birader. Ondan sonra efendime söyliyeyim, kirayı artıralım, dedim. 185

liraya kadar çıktım..

• Ah benim derdim de yüzseksenbeşle, binseksenbeşle olsa… Nerde… Sen bir ye de bin şükret hâline. Hadi şu arsaya iki katlı bir ev yapalım, dedik. Su zamanda kalfalarla, işçilerle uğraşmak ne demek birader. Başına gelmeyen bilmez. Ne kadar anlatsam boş. Benim niyetim her katı üç oda bir salon, kutu gibi iki katlı ev… Ah neler çektim Şükrü Bey, daha da çekiyorum…

• Vah vah Zekâiciğim. Simdi ev sahibi bize de, «Çıkın evimden!» diyor. Bilsen, o eve de dünyanın parasını harcadım. Helanın duvarı yıkılmıştı da,

daha geçenlerde onbeş lira verdim yaptırdım. Şimdi bizi herif atıyor…

• Atsın kardeşim. Sen hâline şükret. Sen yine iyisin. Ya benim gibi ev yaptırmaya kalksaydın. Valide dedi ki «Madem şu evi yaptırıyorsun, nasıl olsa paradan çıktın, üç katlı bir apartımancık yaptır da bir işe yarasın» dedi. Temelleri kazdırdık. Daha işin başında kırkbin lira uçtu, Şükrü Bey. İnsan insanın hâlinden anlamaz…

• Geçmiş olsun Zekâi Bey… Yahu, nasıl üşüdüm. Soğuk ciğerime işledi. Sabah karanlığı yollara düştüm. Hâlâ ev arıyorum. Yalnız bugün tellâllara onbeş lira verdim…

• O bir şey mi Şükrü Bey… Her şey karaborsada… Yalnız pencere camlarına vallahi ikibin lira verdim. Daha kapı camları, bölme camları var. Sen yine iyisin. Otur kalk, şükret haline. Ya ev yaptırmaya kalksaydın, dert neymiş o zaman görürdün.

Bizim hanım, madem şu apartımanı yaptırıyoruz, her katta ikişer daire olsun, dedi.

Baktım doğru. Başladık apartımanı çıkmaya. Şimdi ben anlatırken, sana kolay bir iş

gibi gelir.

• Gelir mi kardeşim, gelir mi hiç. Kimbilir neler çekmişsinizdir. Efendim, Aksaray da bir ev buldum. Bir oda, bir sofa. Razıyız, ne yapalım… işe uzaksa da olsun, varsın. Sabahları erken çıkarım. Kirası da ucuz sayılır: Yüzyetmişbeş lira…

Boğazımızdan keser veririz. Gelgelelim, altı aylık peşin istiyorlar…

• Ah Şükrü Bey, sen de bir derdim var sanıyorsun. Yahu sana anlatamıyorum kardeşim. Demir arıyorsun yok, çimento arıyorsun yok… Haydi karaborsaya… Neler çektim, neler. Sen ev yaptırmadığından bu derdi bilmezsin.

• Bilmem birader, bilmem… Senin anlıyacağın Zekâi Bey kardeşim, bu kış

kıyamette sokak ortasında kaldık.

• Şükret kardeşim, şükret…

• Ev sahibi bizi iki gün sonra atıyor.

• Sana bir şey söyliyeyim mi, otur da haline şükret… Tam apartımanı üç kat çıktık, çatı örtülecek… Kayınvalde «Oldu olacak Zekâi, şunun üzerine iki kat daha çık, çoluk çocuğun var, yarın dua ederler» dedi. Ustalarla birtürlü uğraş, işçilerle birtürlü, Belediye bir türlü… Sen yine iyisin, senin bu dertlerin yok hiç olmazsa…

• Yok Zekâi Bey, yok…

• Şükret!

• Şükürler olsun. Ne yapsak bilmem ki'… Birkaç parça kırık dökük eşyamız var.

Onlar olmasa, birkaç zaman ev bulana kadar otel köşelerinde sûrünürdük…

• Sana bir şey söyliyeyim mi, sürünmek, apartıman yaptırmaktan daha iyidir. Ben az mı sürünüyorum. Allah seni inandırsın…

• İnanırım kardeşim… Doğrudur…

• Sen halinden memnun ol!

• Memnunum çok şükür. Haydi eşyaları satsak, hepsi lâzım… Sonra yerine alıp koyamazsın.

Hem de yok pahasına gider…

• Gitsin!

• Gitsin. Bir şey dediğim yok. Gitsin…

• Apartımanın beşinci katını da çıktık ama, ne çektiğimi bir ben bilirim, bir de Allah… Sonra iki gözüm, bizim birader, «Ağabey, nasıl olsa şu

apartımanı yaptın, bir de şunun üstüne kaçak kat yapalım. Simdi herkes böyle yapıyor. İyi kötü, yine ayda dört, beşyüz lira kira getirir» dedi. Ah ne zormuş kardeşim. Bu zamanda kaçak kat yapmak ne

zormuş… Ona ver, buna ver, tam on bin lira da havaya gitti. Senin bunlardan haberin yok da, kendi çektiğini bir dert sanıyorsun. Ben senin yerin de olsam gece gündüz halime şükrederim…

• Haklısın Zekâiciğim. Olsa, hani olsa, bu kış çocukları sokakta bırakır mıyım…

Ver altı aylık peşin, başım bir dam altına sok. Billahi yok…

• Aman olmaması, olmasından daha iyi… Apartıman yaptırmak… Durup dururken başımıza dert aldık. Neyse bize apartıman, arsayı saymazsan şöyle böyle altıyüzbin liraya çıktı. Ah, bana sor sen neler çektim…

• Vah vah!..

• Bana bak da haline şükret!

• Şükürler olsun. Benim bir şikâyetim yok. Yalnız kış günü çoluk çocuk sokakta kalacağız. Başka bir şikâyetim yok şükürler olsun…

• Aman şikâyet etme, Allahın gücüne gider. Bak benim halime de ibret al birader.

Apartımanı yaptık, bitirdik, bu sefer de bir takım adamlar çıktı ortaya. İlle bize sat…

«Yahu satmam.» «Bir milyon verelim», «iki milyon verseniz satmam.» Kardeşim, bir dert, bir belâ ki, Allah düşmanımın başına vermesin…

• Akrabaların evinde birkaç zaman misafir kalsak, olmaz. Bu zamanda herkes kendini taşıyamıyor. Çıldırmak işten değil…

• Çıldırmak çok daha iyidir. Sen, apartıman sahibi olmanın derdini bilmiyorsun da, boyuna havadan konuşuyorsun. Senin yapacağın bir iş var,

beş vakit haline şükretmek. Derken kardeşim, şimdi de başımıza bir kiracı derdi çıktı. Bu zamanda Kiracı derdi ne demek…

• Sen benden dertlisin Zekâiciğim…

• Seninki de dert mi kardeşim. Sen haline vallahi şükret!..

• Şükürler olsun. Bin şükürler… Hadi bana müsaade. Allah kolaylık versin Zekâi Bey.. Allaha ısmarladık.

• Güle güle Şükrü Bey… Bana bak da haline şükret Şükrü Bey!

Şükrü Bey, aksıra öksüre evine gitti. Birden ateş de basmıştı. Karısı,

• Ev bulabildin mi? diye sordu.

• Aman hanım, halimize şükredelim. Beterin beteri var. Ya bir de apartıman yaptırmaya kalksaydık. Bu zamanda apartıman sahibi olmak ne dert, ne dert, sen biliyor musun? Oturup kalkıp şükredelim halimize.

BAYAN ARANIYOR

Üç dört yüz odalı büyük bir handa yazıhanesi olan arkadaşıma gitmiştim. Odada dört kişiydik. Epeyce oturduğum için, «Artık ben gideyim…» diye kalktıkça, arkadaşım, «Acelen ne? Biraz daha otur.» diyordu.

Öbür iki kişi de önemli işleri olduğunu söyliyerek ikide bir gitmek için davranıyorlar, arkadaşım onları da az daha oturmaları için zorluyordu. Bu sırada kapı vuruldu. Arkadaşım,

• Buyrun.. dedi.

• İçeriye bir kadın girdi. Dördümüzün de azkalsın soluğumuz kesiliyordu. Hani insan birden soğuk suya dalınca «hihii…» diye saçından kuyruk sokumuna dek bir titreme geçirmez mi… Kadını görünce biz de işte öyle olmuştuk.

Dört tane genç Alman subayı düşünün. Bir odada yan gelmiş oturuyorlar. Birden kapı açılıp, içeri bir Alman mareşali girse, dört subay nasıl ayağa

fırlarlar. Biz de kadını görünce öyle olduk. Rap diye ayağa fırlamamızla,

• Buyrun hamfendi… diye nezaketle kadının

üstüne saldırmamız bir oldu.

• Buyrun efendim..

• Rica ederim böyle buyrun…

— Böyle gelin, daha rahattır hamfendi… Dördümüz de kadını kendi yanımıza oturtmak için, bir anda, çığırtkan tezgâhtara dönmüştük.

Kadın pişkin mi pişkin…

— Söyle oturayım da hiç kimsenin hatırı kalmasın efendim… dedi.

Koltuklara değil, masanın yanındaki sandalyeye oturdu. Oturmasıyla bacağının birini kaldırıp öbürünün üzerine attı ki, hışırtıyla açılan, dalgalanan eteklerinden suratımıza bayıltıcı bir koku esti. Dördümüz de odanın bütün havasını, bir derin nefeste ciğerlerimize doldurduk.

Kadın kimdi, neydi, neyin nesiydi, ne istiyordu? Hiçbirimiz bilmiyorduk.

Yazıhanenin sahibi olan arkadaş,

— Ne emredersiniz hamfendi? dedi, çay mı, gazoz mu, limonata mı, kahve mi?

Arkadaşlardan biri hemen cıgara paketine davrandı:

— Buyrun hamfendi…

iki kibrit, bir çakmak birden kadına uzandı. Yazıhanenin sahibi, öbür arkadaşlardan birine,

— İşim var diyordun, Sabri.. dedi.

Sabri,

— Yooo… O kadar önemli değildi işim… Gitmesem de olur, dedi.

Saatine baktı. Bana,

• Aman Hasancım, sakın randevuna geç kalma… dedi.

• Yarın gitsem de olur… dedim.

Kadın, cıgaradan bir soluk çekiyor, sonra püfff diye dumanını arkadaşımın suratına üflüyor. Kadın püff dedikçe, arkadaşım da bir oooh çekiyor.

• Efendim emirleriniz?

• Estağfurullah… Büronuzda çalışacak bir bayan arıyormuşsunuz da.

Arkadaşımın bayan mayan aradığı yoktu. Kısa bir şaşkınlıktan sonra,

— Haa… Yani evet… Arıyoruz… Yani arıyorum, dedi.

öbürü,

— Ben de… dedi, tam sizin gibi bir bayan…

Ben hemen kartımı uzattım:

— Bizim yazıhaneye de teşrif edin hamfendi, bir bayana şiddetle ihtiyacım var.

Kadını elinden kaçıracağını sanan yazıhane sahibi,

— Tam zamanında geldiniz efendim, dedi, bir yardımcıya o kadar şiddetle ihtiyacım var ki…

Kadın hafiften gülüyordu.

• Daha önce bir yerde çalışmış mıydınız?

Kadın,

• Evet… Bonservisim de var… dedi.

Önce çantasını karıştırdı. Bonservisini orada bulamayınca, elini koynuna attı. Bir zaman göğsünü karıştırdı,

— Burda olacaktı bonservisim, yanıma almamışım, dedi.

Arkadaşın gözü, kadının taşan, açık göğüslerinde,

• Aman efendim, bonservise ihtiyaç mı var… Herşey belli. Asaletiniz nâsiyenizden okunuyor. Tahsiliniz nedir? dedi.

• Tahsilim mi? Diplomam yanımda…

Kadın bir daha çantasını karıştırdı. Sonra elini yine göğsüne attı. Orada da bulamayınca, eteğini çekip jartiyer yerinden çorabına baktı,

• Allah Allah… dedi, diplomamı buralarıma bir yere koymuştum…

• Aman hamfendi, hiç zahmet buyurmayın. Ben hani lâf olsun da konuşalım, diye söyledim. Belli ki tahsiliniz yüksek…

Kadın,

— Hayır, yüksek değil… dedi. öteki arkadaş atıldı,

• Aman hamfendi, tevazu göstermeyin. Biz insanın yüzüne bir baktık mı anlarız. Sizin yüksek bir tahsiliniz olduğu her şeyinizden belli maşallah…

• Yüksek değil efendim. Ortadan ayrıldım.

• Olsun efendim, yine de yüksek sayılır. Tahsil diploma ile olmaz. Biz, affedersiniz, ne diplomalı eşekler biliriz. İnsan sizin gibi kendi kendini yetiştirmeli.

Asıl makbulü odur hamfendi.

Kadın,

— Ne kadar vereceksiniz? dedi.

Yazıhanenin sahibi, ne verirse kadını memnun eder, diye düşünürken, öteki arkadaş,

— Ben üçyüz veririm, dedi.

Ben hemen; «Çüşş!. » diye bağıracakken kendimi tuttum,

— Azdır, dedim, doğrusu az, çok az… Ben hamfendiye eğer lütfen kabul ederlerse her ay dörtyüz veririm.

Ben o yazıhaneye arkadaşımdan yüz lira borç almak için gelmiştim, ama on lira da koparsam fitim.

üçüncü arkadaş güldü,

— İnsaf yahu, dedi, insaf be… önce karşındakine bak da öyle fiyat biç efendime söyliyeyim.

— Canım, dörtyüz dedikse, her sene bunun beş maaş da ikramiyesi var…

Efendim? Ayrıca, her altı ayda bir de bir ay izin. Nasıl hamfendi?

Kadın bir kımıldadı, yandan yırtmaçlı eteği uyluğuna kadar açıldı. Ben iyice şaşırmışım,

— Benden beşyüz!.. diye bağırdım.

Demin, beşyüz lira borç isteyince, «Vallahi bil lahi yok, namussuzum yok!» diye yemin eden yazıhanenin sahibi arkadaşım, cüzdanı çıkardı. Kadına paraları uzattı,

— Lütfen, bunu avans olarak şimdilik kabul edin, sonra düşünürüz, dedi.

Kadın bir daha, ustaca kımıldadı. Her kımıldayışta eteği biraz daha açılıyor, soluğumuzu kesiyordu.

— N e iş yapacağımı öğrenmeden avans alamam beyefendi, dedi.

Asıl zorluk simdi çıkmıştı. Yazıhane sahibi sordu:

• Daktilo?

• Bilmem.

• *Zararı* yok Bilmeseniz de olur Efendiiim…

Peki, sekreterlik?

O sırada içeriye tanımadığım biri girdi. Kadını görünce o da çarpıldı,

— Hanımefendiyi bir yerden tanıyorum, dedi, gözüm ısırıyor.

Kadın,

— Tanırsınız, dedi, hepiniz tanırsınız… Kadına bir daha alıcı gözle baktım.

Gerçekten

de tanır gibiyim.

— Benim de gözüm ısırıyor, dedim.

Kadın bir kahkaha attı. Ama sesi birden değişmiş, kalınlaşmıştı.

— Yahu beni tanımadınız mı? dedi.

Önce göğsündeki iki takma memeyi çıkarıp masanın üstüne koydu. Sonra başındaki takma saçları olduğu gibi kaldırdı.

Aman… Bizim Cemil değil mi? Suratındaki boyalan da şilince Cemil çıktı ortaya…

Cemil,

• Alçaklar! diye bağırdı. Şu yazıhanenin eşiğini aşındırdım da bana on lira borç vermediniz ha…

• Çok şakacı adamsın…

• Ne şakası yahu… Aylardır issizlikten süründüm. Her nereye gittimse, «Siz bize adresinizi bırakın, biz sonra size mektupla bildiririz» diyorlar. Şu koca İstanbul'da adres vermedik bir yer mi bıraktım? Gazetelerdeki ilânlara bakıyorum: «Bir bayan aranıyor, bir bayan aranıyor…» Kimsenin bay aradığı yok.

Arkadaşlardan biri, yazıhane sahibine,

— Benim acele bir işim var, bana müsaade… dedi.

— Otur canım, gidersin. Ne acelen?

Cemil,

• Sonra, dedi, baktım olacak gibi değil. Bir de kadın kılığına gireyim, dedim.

• iş buldun mu?

• İş arayan kim? Neresini gözüme kestirirsem açıp kapıyı giriyorum. Daha şimdiye kadar, bizim adama ihtiyacımız yok, dîyen çıkmadı.

Ayağa kalktım,

— Benim birisine randevum var, Allahaısmarladık arkadaşlar, dedim.

Ben kapıdan çıkarken Cemil.

— Kolayını buldum ama, çok jilet gidiyor, dedi. Günde iki defa vücudumu baştan aşağı tıraş ediyorum. Her gün on, onbeş jilet gidiyor. Bakın, şurada yarım saat oturdum, bacağımın kılları uzadı.

Çantasından tıraş takımını çıkardı,

— Müsaade eder misiniz, şurda bir tıraş olayım?., dedi.

SEN BİRAZ BEKLE

Bahçe içindeki 19 numaralı iki katlı eski, ahşap evin, alt katındaki kiracı, evdeki eşyalarının çoğunu sattı.

Kenar mahallede gizli kapaklı iş olmaz, her şey duyulur. Hemen bütün mahalleli kelepir eşya almak için eve doldu. Teldolabı, küpler, yaylan kopmuş paslı demir divanlar, iskemleler, masa, dolap, saç soba, ayağı kırık aynalı gardrop, hepsi ucuz pahalı demeden satıldı. Ertesi gün de erkenden kapıya bir kamyonet geldi. Geri kalan ufak tefekleri de kamyonete yüklemeye başladılar.

19 numaralı evin karşısındaki 64 numaralı evde Talip Bey oturur. Talip Bey, işine gitmek için evinden çıkınca, yüklenen kamyoneti gördü. Talip Beye karısı, gece, Mürşit Beyin, bir gün önce eşyalarını sattığını söylemişti. Şaşılacak birşey varsa, eşyalar satılırken Mürşit Beyin karısının ve kızlarının hiç üzgün görünmemeleriydi.

Hepsi de gülüyorlardı. Talip Bey karısına,

— Ne yapsınlar, dedi, ağlayacak değillerdi ya… Kimbilir ne kadar üzülmüşlerdir ama, dosta düşmana karşı eklerim belli etmemek için güler gibi yapmışlardır.

Karısı,

• Belki de… dedi.

• Acaba Mürşit Beyin başına kötü bir iş mi geldi?

• Kimbilir… Belki başka yere tâyin olunmuştur. Ama karısı, «Nişantaşı‘na taşınıyoruz. Orada bir apartıman katı tuttuk. Yeni eşyalar alıp, dayayıp döşeyeceğiz»

diyor.

Talip Bey karısına,

— inanma, dedi. Zavallı Mürşit Beyin başına bir felâket geldi. Memur kısmı hiç Nişantaşı‘nda bir kat tutup da, dayayıp döşeyebilir mi? Biz bu evin kirasını zor veriyoruz. Mürşit Beyin aslî maaşı da benim gibi elli lira…

Talip Beyle karısı gece yataklarında uyumadan önce böyle konuşmuşlardı.

Kapıdan çıkar çıkmaz da kamyonete yüklenen son eşyaları görünce Talip Bey daha çok üzüldü. Eşyaların yüklenmesiyle uğraşan Mürşit Beyin yanına gitti. Selâm verdikten sonra,

• Demek bizim mahalleden taşınıyorsunuz Mürşit Bey, dedi.

• Evet… Taşınıyoruz.

• Taşraya mı tâyin olundunuz yoksa?

• Yok canım. Nişantaşı'nda bir kat tuttum. Buyurun inşallah… Yeni evimizi pek beğeneceksiniz. Beş oda, büyük bir salon. Geniş, ferah, aydınlık…

Büyük bir üzüntü duyan Talip Bey, sağ elini sevgiyle komşusunun omuzuna koydu, kulağına doğru eğilerek yavaşça,

— Mürşit Bey, ben seni çok severim, dedi, bu kadar yıllık komşuyuz. Biliyorum, dedikodu olacak diye saklıyorsun. Haklısın ama, beni başkalarıyla bir tutma. Bir haksızlığa mı uğradın? Başına bir kaza geldiyse, belki elimizden bir şey gelir de yardımına koşarız. Hep memuruz, turhallı bir halli…

Mürşit Bey gülüyordu.

— Yahu, artık memur değilim, istifa ettim, dedi.

• Yaa!.. Vah vah! Emekliliğine de şurada bir şey kalmamıştı. Pek üzüldüm doğrusu. Peki, şimdi ne iş yapacaksın?

• Zaten iş yapıyorum, üçdört aydır çalışıyorum.

• Çok iyi! Ne yapıyorsun?

• Kahvede oturuyorum.

• Anladım… Ne işi yapıyorsun?

• İş işte. Sabahtan akşama kadar kahvelerde oturuyorum.

• Peki iş?

• Allah Allah… Kahvelerde oturuyorum kardeşim. Keyfimden oturmuyorum ya.

iş icabı…

• Yaa… Oh oh… Demek kahve işletiyorsun?

• Yok canım. Kahve mahve işlettiğim yok.

Nerede bir kahve görürsem girip oturuyorum,

Talip Bey: «Bu adam delirmiş, çıldırmış zavallı…» diye geçirdi içinden.

Yatak denkleri, kap kaçak kamyonete yükleniyordu. Mürşit Bey,

— Sen yabancı değilsin, sana anlatayım, dedi. Şimdi ben ticaret yapıyorum. Bu zamanda ticaret kahvelerde oluyor. Ticarethaneleri, yazıhaneleri bırak. Onların modası geçti. Defteri var vergisi var, muamelesi var, bir sürü dert. Şimdi asıl ticaretin büyüğü kahvelerde. Allahıma bin şükür, memurluktaki bir maaşı, şimdi bir günde çıkarıyorum.

Her gün üçyüz, dörtüz liranın yolunu buluyorum.

Artık bu evde ne diye oturayım? Nişantaşı‘nda güzel bir kat buldum. Yeniden eşyalar alıp dayar döşerim, oooh… Talip Bey,

• Ne ticareti yapıyorsun? diye sordu.

• Ne olursa… İğneden, iplikten tut vapura kadar.

Şaşkınlıkla gözlerini açan Talip Bey,

• Alıyor musun, satıyor musun? dedi.

• Yok canım, ne aldığımız var, ne sattığımız. Alan satan yok. Mal yok ki ortada alasın satasın. Yalnız biz ara yerde para kazanıyoruz. O kadar…

Talip Bey içinden «Başına bir belâ geldi, zavallı oynatmış» diye geçirdi. Mürşit Bey,

• Bak, ben bu işe nasıl başladım, sana anlatayım, dedi. Bir gün hanımın dikiş

makinesinin iğnesi kırılmış. Aramış, taramış, hiçbir yerde makinenin iğnesini bulamamış. Bilirsin, hanım konu komşuya dikiş diker, üçbeş kuruş kazanır, üçbeş

kuruş dersem, benim aldığım maaşa yakın. «Aman bir makine iğnesi bul!» diye tutturdu. Her yeri aradım, yok. Sonra, Allah razı olsun birisi, filân yerdeki kahveye git. Dikiş makinesi parçası satanlar o

kahvede oturur, dedi. Söylediği kahveye gittim. «Selâmünaleyküm, aleykümselam».

Kırantadan biri yanıma sokuldu,

• Bişey mi aradınız? dedi.

• Evet… Dikiş makinesine iğne arıyorum, dedim.

• Kaç düzine lâzım?

Şak diye düşüp oracıkta bayılacaktım. Ben aylardan beri bir tanecik bulamıyorum O bana, «Kaç düzine?» diye soruyor. Her zaman lâzım. Almışken bir düzüne alayım, bulunsun…

• Bir düzine, dedim.

Burun kıvırdı,

• Seksen lira verin! dedi.

• Aman ne diyorsun? Bunun tanesi altmış kuruş. Düzinesi yediyüzyirmi kuruş

yapar.

• öyleyse oradan gidip alın!

Beni bıraktı, gitti oturdu. Seksen lira, seksen lira… Vereceksin. İki para etmez bir iğne yüzünden ayda iki-üçyüz lira dikiş parasından olacağız. Arkasından gittim.

— Affedersin birader, dedim, ben bilememişim. Buyurun seksen lirayı.

Parayı cebine yerleştirdi.

— Siz burada oturup bekleyin, ben getiririm. Malûm ya, karaborsa, arkamızda polisler, murakıplar, müfettişler dolaşıyor.

O gitti. Ben oturdum bekledim. Akşam oldu, gece oldu. Kahve kapanacak. Ne gelen var, ne giden. Seksen liranın acısı ciğerime çöktü, bir hafta o kahveye devam ettim, adam yok.

Herhalde zavallı, benim yüzümden yakalandı, diye düşündüm. Uzatmıyalım, biz iğneyi alamadık. Derken bizim hanımı romatizma yakaladı. Kadın sancıdan, ağrıdan ölüyor. Doktor bir reçete Ama ilâç hiçbir yerde yok. Koca İstanbul'da aramadık yer komadık. Sonra Allah razı olsun, bir hayır sahibi çıktı karşımıza, «Filân yerdeki kahveye gidin, orada hangi ilâcı ararsanız bulursunuz» dedi.

Söylediği kahveye gittim. Daha içeri girmeden biri önümü kesti:

— Bişey mi aradınız?

Reçeteyi uzattım:

• Evet, şu ilâcı?

• Kaç kutu istersiniz?

• iki tane olsa işimizi görür.

• üçyüz lira verin!

Vermeyip de ne yapacaksın? Karım can derdine düşmüş. Adam, parayı cebine yerleştirdi,

— Siz burada bekleyin, ben şimdi getiririm, dedi.

Bekle bekle gelmez. Gidiş o gidiş… Kahveciye sordum.

— Biz ne bilelim beyim, o da sizin gibi gel-geç bir müşteri… dedi Gel zaman git zaman,_ pencerelerden birinin camı kırıldı. Soğuktan donacağız.

Cam yok. Aramadık yer bırakmadık. Yok. Yine bir hayır sahibi çıktı karsımıza. Filân yerdeki kahvede bulursunuz.

Talip Bey,

• Peki be birader, sen hiç akıllanmaz mısın? dedi, bu kaçıncısı?

• Yahu bu akıl meselesi değil, ihtiyaç meselesi. Biliyorum, herif parayı alıp gidecek ama, ya gitmez de istediğimizi getirirse? Bir ümit, ne yapacaksın? Başka çare var mı? Denize düşmüşsün yılana sarılacaksın,

• Sen de beraber arkasından git!

• Razı olmuyorlar. Bu iş, karaborsa işi. Adam sana nasıl güvensin! Ya sen sivil polissen, murakıpsan?

• Malı getirince parayı ver

• Mal kendisinde yok ki… O da gidip başkasından, gizli bir yerden alacak. Alt tarafı kazanacağı beşon lira bişey. Beşon lira için adam yakalanmayı, hapsi göze alıyor. Hayat zor birader. Senin anlayacağın, cam için verdiğim para da gitti. Bir-gün bizim radyo bozuldu, bilmem hangi lâmbası yanmış. Piyasada lâmba yok. Bu sefer kimseye danışmadan kendiliğimden bir kahveye gittim. Birisi yanıma sokuldu. O

bana sormadan ben ona sordum:

• Bişey mi aradınız?

• Aman, dedi, eroin arıyorum, var mı?

• Kaç kilo lâzım? diye sordum.

Adam şaşırdı. Ellerimi öpüyor.

• On gram yeter.

• ikibin lira.

Parayı verdi.

— Sen burada otur, bekle! Ben getiririm, dedim.

Yürüdüm. Artık ticaretin ilmini aldım, Talip Bey. Her gün öğleye doğru evden çıkıp bir kahveye giriyorum. Beşon dakika geçince birisi geliyor,

• Kahve arıyorum, diyor.

• Kaç yüz kilo lâzım? diyorum.

• Bir kilo yeter.

• Yüz lira…

Ertesi gün başka kahveye. Kimisi çivi istiyor, kimisi boya. Dün biri benden iki otomobil lâstiği istedi, ikibinsekizyüz lira istedim.

Talip Bey sordu:

• Peki parayı verenler bir yerde seni görürlerse? .

• Görsünler. Dikiş iğnesi alacağım diye benden para alan adamı geçende gördüm.

Yakasına yapıştım. «Nerede iğneler?» dedim. «Arıyorum Beyim, bu zamanda kolay kolay iğne bulunur mu?

Altı aydır senin iğnelerin arkasındayım» dedi.

• Polise teslim etseydin…

— Yooo… Bu iş garanti. Hiç tehlikesi yok. Polise nasıl verirsin, ne diyerek şikâyet edeceksin? Ben karaborsadan şu malı alacaktım, diyemezsin ya… Almak da suç, satmak da…

Kamyonete eşyalar yükletilmişti. Karısı, Mürşit Beyi çağırdı. Karısına,

• Geliyorum! diye bağırdıktan sonra, Talip Beye,

• Ticaret, tatlı iş kardeşim, dedi. Parayı veren malı alamayacağını biliyor. Parayı alan da malı veremeyeceğini biliyor. Ama ne var ki, bir ümit işte… Hani, belki yok mu, belki bulur da bir yer den getirir.

Talip Bey,

— Aman bize saç lâzım, dam akıyor. Bulabilir misin? dedi.

Mürşit Bey,

• Kaç ton lâzım? diye sordu.

• Yok canım, iki oluklu saç olsa işimizi görür.

• Yüzelli lira.

• Çok değil mi?

• Ben de başkasından alacağım. Bana kalsa kalsa ikibuçuk lira kalır.

Talip Bey yüzelli lirayı verdi. Mürşit Bey ona,

• Sen istersen burada bekle, istersen dairede bekle, dedi. Ben kamyonetteki eşyaları yeni eve taşıyayım, saçları getiririm. Haydi Allahaısmarladık.

• Güle güle Mürşit Bey.

YEŞİL

ŞAPKANIN

EVRAKI

Bakanlık binasının karşısındaki otobüs durağında bekliyordu. Otomobilden inen kahverengi paltolu, gözlüklü adamla kucaklaştılar. Çoktan beri birbirini görmemiş, eski arkadaşlar oldukları belliydi. İkisi de uzun zaman görüşmeyenlerin çıkardığı seslerle,

• Ooo!..

• Ooo!.. diye oolaştılar.

Bu oolaşma bitince, «Nasılsın?», «Daha nasılsın?», «Daha daha nasılsın?», «Ne var ne yok?» soruları, bu sorulara karşılık da «iyilik sağlık», «Ham-dolsun»,

«Yuvarlanıp gidiyoruz», «îyi diyelim de iyi olalım» tekerlemeleri başladı.

Bunlar da bitince, kahverengi paltolu ve gözlüklü olanı, eski arkadaşını evine götürmek istedi:

öbürü,

— Olur, gidelim, dedi. Yalnız bir arkadaş bekliyordum da… O gelsin, gideriz.

Kahverengi paltolu,

— Burada mı buluşacaktınız? dedi.

öbürü,

— Beraber geldik, dedi. Bakanlıkta bir işi varmış. O içeri girdi, şimdi gelecek.

Kahverengi paltolu,

• Hiç beklemeyelim gelmez, dedi.

• Gelmez olur mu canım, gelecek…

• Gelmez!.,

öbürü sinirlendi:

• Tanıyor musun?

— Hayır, tanımıyorum. Ama gelmez…

Tanımadığın biri için…

• Gelemeyeceğini anlamak için tanımak istemez ki…

• Gelmez olur mu kardeşim. İşte şu kapıdan girdi. Beni atlatması için sebep yok ki…• Canım atlatacağından değil. Bir kere resmî bir dairenin kapısından içeri girdi mi, girmedi mi…

• Gelir gelir… Simdi gelir. Neredeyse çıkar.

• Çıkamaz. Daireler paydos olmadan çıkamaz.

• Bildiğin gibi adam değil…

• Canım efendim, kim olsa çıkamaz.

• Yani, ben burada beklerken, bir tanıdığına mı takılır? Bir kere Ankara’da tanıdığı yok, sonra da geveze değildir.

• Bir iş için girmedi mi?

• Evet ama, bitmiş bir iş, imzalanmış, bitmiş bir yazı… Kalemden alıp çıkacak.

• Daha iyi söyledin ya… O zaman hiç çıkamaz. Paydos saatine kadar bekleyeceksin.

• Yahu, bitmiş bir iş diyorum. Şuradaki kalemden evrakı alıp çıkacak.

• Çıkamaz birader. Adamın elinde değil…

• Yani işi uzatırlar diyorsun. Ama, iş bitmiş. Hem iş uzasa bile, o zaman beni bekletmez, gelir.

• Vallahi billahi gelemez. Hadi biz gidelim.

• Ayıp olur.

• Geçen gün benim bir dairede işim vardı. Pek iş de değil ya… Kayınbirader orada memurdur. Gidip onu gördüm. Ayaküstü akşama bize gelmelerini söyledim.

Sonra çıktım. Tam merdivenlerden inerken, birden başıma rüzgâr vurunca şapkasız çıktığımı anladım. Kayınbiraderin odasına girerken şapkamla paltomu koridordaki askıya asmıştım. Paltoyu giymişim, şapkayı unutmuşum. Vallahi daha kapıdan bile çıktım sayılmaz. Dış kapı merdivenlerinden üç basamak indim inmedim hemen geri döndüm. Koridordaki askıya koştum, şapka yok… Bre aman.. Ben şapkasız yapamam, hemen nezle olurum. Şapka da halis İtalyan malı. Şimdi öyle şapka yok. Bizim enişte İtalya'dan getirtmişti, üçyüz lira versen bulamazsın. Başıma giyeli ancak bir hafta olmuş. Ben koridorda bir aşağı, bir yukarı koşup «Şapkaaa… Amanın bizim şapkaaa!..» diye feryada başladım. Koridor, ellerinde kâğıtlar, iş

için gelenlerle dolu. Ben «Şapka, şapka!..» diye koridorda koşuştukça onlar bana gülüyorlar. Şapkasını kaybetmeyenler, şapka kaybedenin halinden anlamaz. Nezle olurum birader. Evde bile, yatarken olsun, ayaktayken olsun başımda takke eksik olmaz. Şapka, diye koşar dururken rüzgârlanmadan hemen bir hapşırıktır tuttu…

Herkes gülüyor. Dertten anlayan yok. Resmî bir dairenin koridorunda hapşıra hapşıra,

«Aman benim şapka nerede?» diye bağırmanın gülünçlüğünü anlıyorum ya. benim gülecek hâlim yok.

Kayınbiraderin odasına daldım, şiddetli bir hapşırıktan sonra,

— Aman kayınbirader, şu başıma gelene bak. Bizim şapka gitti yahu… diye bağırdım.

Kayınbirader,

— Dur, telâşlanma hele, buluruz… diye beni yatıştırmaya çalıştı.

Kayınbiraderin şefi kızdı:

— Beyefendi, beyefendi, burası resmî bir daire Burada hiçbir şey kaybolmaz…

Resmî daireleri bilmez miyim kardeşim? Kaybolmasına hiç bişey kaybolmaz; gelgelelim arayınca da bulunmaz. Bulunursa da alınmaz.

Kayınbiraderle koridora seğirttik. Kayınbirader odacıyı çağırdı,

• Şurada duran şapka ne oldu? diye sordu.

Odacı,

• Yeşil bir şapka mıydı? dedi.

• Yeşildi birader, diye bağırdım.

• Tüylü müydü?

• Evet, tüylüydü kardeşim.

• Büyük bir şapka değil mi?

• Büyük ya…

—Kordelâsı da siyah mıydı?

—Kordelâsı da siyahtı.

O sırada kayınbiraderin şefi de koridora çıkmıştı. Bana bir daha çıkıştı:

—Gördün mü beyefendi, burası resmî bir daire, buradan kıl kaybolmaz. Değil sizin şapkanız, hazine olsa kimse tenezzül etmez!

Canım, şimdi biz tenezzül ederler mi, dedik. Bu söz de nereden çıktı? Biz şapkamızı istedik.

Odacı, benim şapkayı bir iyi anlatmaya devam etti:

• Kenarları da kıvrık mıydı?

• Kıvrıktı canım…

• Şöyle yukarı bükük..,

• Evet, öyleydi…

— İki de hava deliği vardı yanda…

Odacıya,

— Aman, bizim şapkayı iyice tarif ettin. Bir de şunun yerini söyle! dedim.

Odacı,

— Ben onu sahipsiz bir şapka diye götürdüm, Vicdanî Beye verdim, dedi.

Koş Vicdanî Beye…

—Aman beyefendi…

Hapşırıktan da bir türlü konuşamıyorum. Bendeki hapşırık, Allah vermesin, ramazan topuna benzer. Hapşırdıkça daire güm güm ötüyor. Bu daireleri de öyle yaparlar ki, şuradan fısıldasan, ses tavanlarda, duvarlarda yankılana yankılana çığ gibi büyür, bütün odaları dolanır.

Vicdanî Bey, daktilo kıza,

— Bulunan yeşil şapkanın evrakı nerede? diye sordu.

Kız,

— Kayda gönderdim, dedi.

Ben hemen,

— Aman beyefendi, dedim, bizim şapkanın evrakı da mı var? Bu ne biçim iş?

Vicdanî Bey kızdı:

— iki elinizle bir şapkanıza sahip olamazsınız, başımıza işler çıkarırsınız. Bir de evrakı mı var diye sorarsınız. Koridorda bulunmuş bir şapka bu.

Evrak yapmayıp da ne yapacaktık?

Daktilo kıza döndüm:

— Aman kızım!..

Bir şiddetli hapşırığın rüzgârıyla kızın masasındaki kâğıtlar havaya uçuştu. Kız ağlamaklı,

— Ben sabahtan beri bu kâğıtları sıraya koymaya çalıştım. Siz darmadağın ettiniz.. Şimdi ne olacak? dedi.

Hepsi bana hapşırdım, diye çıkıştılar.

• Allah Allah… Aman kızım, bu hapşırık, insanın iradesinin dışında bir iş.

Padişah fermanı gibi bir şey. Hapşırığa kim karşı durabilir?

• Mendili ağzına tutsana!..

• Canım, mendil çıkarmağa vakit mi var? Hapşırık, geliyorum diye oda kapısını tıkırdatan vatandaş mı? Tecrübesiz müfettiş gibi birden bastırır.

Daktilo kız, karışan kâğıtlar arasında benim şapkamın yazısını buldu, pembe pelür bir kağıt. Aslını şapkaya iğneleyip kayda yollamışlar, sureti de kalmış. Göz ucuyla birazını okudum:

«özeti: Koridordaki askıda bulunan yeşil, tüylü, siyah kordelâlı, iki hava delikli şapka hakkında.»

Kız, küçük bir kâğıda bir numara yazdı, bana verdi:

• Gidin, kayıttan arayın!

Koştum kayıt memuruna:

• Aman bizim şapka?

• Numarası kaç?

• 59…

Defteri karıştırdı karıştırdı:

• Düyûna kalan yollukların verilmesi hakkın da mı? dedi.

• Aman, ne düyûnu canım, ne yolluğu? Bizim bir şapka olacak da… Yeşil, tüylü olup, iki de deliği vardır, hava için.

Memur kızdı:

— Ben senin şapkanın deliğini bilir miyim?

Numarasını söyle…

• 59 birader…

• 59 numarada düyuna kalan yolluk var.

• Hay Allah… Zatıâliniz bana şapkanın numarasını sormadınız mı? Ben, öyle sandım. Affedersiniz. İşte evrakın numarası…

Kayıt defterini karıştırdı:

• Bu mu? «Koridordaki askıda bulunan yeşil, tüylü, siyah kordelâlı, iki hava delikli şapka hakkında…»

• Evet… Ta kendisi… Hay Allah razı olsun.

Aman bulduk mu ne?

Kayıt memuru,

— Zabıt tutulması için daire müdürüne sevk edildi, dedi.

Koştum kayınbiradere:

— Yahu, nüfuzlu birisini bilmez misin? Vasıta olsun da şu bizim şapkayı kurtaralım.

Beni özel kalem müdürüne çıkardı. Özel kalem müdürü zile basıp daire müdürünü çağırdı:

— Neden beyin şapkasını vermiyorsunuz?

Daire müdürü,

— Kim vermiyor, dedi, biz onun şapkasını ne yapalım. 59 numara bir şapka. Bir kere burada her kesin başına büyük gelir, kulaklarına geçer.

Ayrıca bir de şapkaya hakaret… Bir hapşırdım. Kafamı duvara çevirmesem odadaki evrak havalanacak.

Daire müdürü açıkladı:

— Bize bir şapka geldi. Bulunmuştur diye zabıt tuttuk. Zaptı da iğneleyip ikinci kısma havale ettik.

Özel kalem müdürü,

— Gidin şapkanızı alın beyim, dedi.

— Aman beyefendi, şapkayı veren kim? Vermiyorlar!

Daire müdürü,

— Bizden iş çıktı, dedi, bizde iş kalmaz. Derhal muamelesini yapıp havale ettik.

Yerli şapka olsa, çoktan geçtim. Ama halis italyan şapkası. Enişte hediye getirmiş.

İkiyüz lira versen yok.

Gittim ikinci kısma. Kapıda insan yığılmış. Girmenin imkânı yok. Herkes birbirine derdini soruyor. Benim derdim şapka…

Önümdeki biri,

• Çoktan mı uğraşıyorsunuz? dedi.

• Sabahtan beri, dedim. Sonra başımdan geçenleri anlattım. Adam kızdı,

• Yahu, dedi, altı aydır gelir gideriz, bizim işi muameleye koymazlar. Sizin işinizi hemen muameleye sokmuşlar.

Oradan biri,

— Sansınız varmış, dedi.

Başka biri de,

— Ne şansı birader, dedi, kim bilir nereden torpil getirmiştir de işi bu kadar çabuk yürüyor.

Demek, şapkanın muameleye girmesi de bir şans!

Neden sonra ikinci kısma girebildim. Ama şapka yok. Onlar da başka yere yollamışlar. Kızdımsa da belli etmeden,

— Hemen sevk edecek ne vardı sanki… dedim.

Memur,

• Allah Allah… yahu işi yavaştan alsan beğenmezler, çabuklaştırsan beğenmezler… dedi.

• Benim şapkayı biraz bekletseydiniz.

Efendim, burası vestiyer mi?

Hani çocuklar birinin şapkasını kaparlar da elden ele atarlar, şapkası alınan da ortada fır döner. Ben de öyle, bir türlü şapkayı ele geçiremiyorum. Bizim şapkanın muamelesi öyle bir hızlı yürüyor ki, ben bir odadan girene kadar, şapka öbür odaya geçiyor. Derken efendim, on gün arkasından koştuktan sonra şapkayı ambarda yakaladım. Bu sefer de ambar memuru vermez.

— Sorumlu is, veremem, diyor. Şapkanın sizin olduğu nereden belli?

Ben şapkayı anlatıyorum:

• 59 numaradır. Benden başkasının başına büyük gelir. Rengi yeşil.

• Dünyada yeşil şapka bir sizin mi?

• Tüylüdür.

• Tüylü şapka çoook… İçinde fotoğrafınız var mı?

• Aynı zamanda iki de hava deliği var.

• Sözleriniz zapta uyuyor. Ama yarın biri daha çıkar da, şapka benimdir, derse?

Sonunda, şapkanın benim olduğuna adamı inandırdım. Yeniden bir zabıt tutuldu.

Ben de imzaladım. Eh artık şapkamı verecekler. Bu sefer de,

• Kimliğiniz efendim? dedi.

• Kimlik mi? Yanıma almamışım.

• Veremeyiz.

Şapkanın benim olduğunu isbat ettim, ama benim ben olduğumu ispat edemiyorum. Eve koşup kimliğimi getirdim. Kayınbirader de yardım etti. Şapkayı verdiler. Şapkanın iki hava deliği olmuş ikiyüz delik. Evrakı, zaptı iğneleye iğneleye benim şapka delik deşik olmuş. Şapkayı aldım ama, giyemedim.

Sen ne diyorsun kardeşim. Aradan iki dakika bile geçmeden askıdaki şapkamı almak için geri döndüm de bir daha oradan çıkamadım. Senin arkadaşın nasıl çıkarmış?

— Ama, onun evrakı hazır.

Kahverengi paltolu, gözlüklü adam, ,

— En hazır evrakı on günden önce alamaz, dedi.

öbürü saatine baktı,

— Eh, paydos saati de geldi… dedi.

Kahverengi paltolu,

• Artık bekleyebiliriz, çıkar nerdeyse… dedi.

Ne zaman girmişti içeri?

• Saat ikide…

Daireden memurlar çıkıyordu. Çıkanların sonlarına doğru bekledikleri adam geldi.

— Benim iş yarına kaldı… dedi.

CÜRME TEŞVİK

Muhterem hâkim bey!..

Suçlu olup olmadığımı anlayabilmeniz için, hâdiseyi bütün teferruatıyla huzurunuzda arz etmem gerekiyor.

Bendeniz altmış sekiz yaşında çoluk çocuk sahibi bir insanım. Damatlarım, gelinlerim, torunlarım var. Böyle bir insan hiç yolda gördüğü kadına lâf atar mı? Ama itiraf ederim ki, ben bu hanımlara lâf attım. Hem güpegündüz, Beyoğlu caddesinde giden bu iki hanıma lâf attım. Elinizi vicdanınıza, kendinizi benim yerime koyunuz.

Size hadiseyi olduğu gibi anlatacağım. Siz benim yerimde olsaydınız ne yapardınız?

Fakirhane Kanlıca’dadır. Artık sinnikemâle geldiğimden, is yapmıyorum. Tekaüt olalı seneler var. Yalnız arada sırada İstanbul’a inerim. Bu sabah sekiz buçuk vapuruna bindim. Sıcak olduğu için, aşağı salona indim. Karsımda iki hanım oturuyordu. Evvelâ nazarı dikkatimi celbetmediler. Bilâhare, sarışın hanım, yüksek sesle,

— Aman ne sıcak! diye düğmelerini çözüp de, göğsünü mehtap gibi açınca gözümü oradan alamadım. Muhterem Reis Bey!., insafınıza iltica ediyorum. Siz benim yerimde olsaydınız bakmaz mıydınız?

Bunun üzerine yanındaki sedef tenli hanım,

— Aman ben de sıkıldım, diyerek, hem gerdanını, göğsünü açtı, hem de ceketini çıkararak nîmüryan bir halde kaldı. Bu da kâfi değilmiş gibi, benim başımın üstündeki fileye çantasını koyarken, affınıızı istirham ederim, ayan beyan meydanda olan koltuk altı ile burnuma temas eyledi. Bayıltıcı bir rayiha ile âdeta sarhoş oldum. Muhterem Reis Beyefendi, zatıâliniz benim yerimde olsaydınız, ne suretle hareket ederdiniz? Bu defa sarısın hanım,

— Jartiyerlerim pek sıktı, diyerek, bir anda etekliğini mıntıka-i memnua'ya kadar fora edip, çorap bağlarını çözdü. Gözlüklerimin üstünden nazarı hayretle temaşaya devam eyledim.

Muhterem Reis Beyefendi, zatıâliniz kendinizi, bendenizin yerine ikame ediniz.

Siz olsanız ne yapacağınızı bilemem, bendeniz yine kemal-i sükûnetle ve daire-i nezaket dahilinde seyre devam ettim.

Bu kere, süt beyazı tenli hanım da, çorap bağlarının baldırlarını sıktığı bahanesiyle, o dahi bayram günü bayrak çeken sefineler gibi, renk renk ipek, dantel içi çamaşırlarını başına kaldırıp, çorap bağlarını gevşetti.

Ba'dehu, her iki hanım da mütemadi surette sıkıldıklarından, vücutlarındaki bütün lâstikleri gevşettiler. Bunlar mevtime kâfi sebep değilmiş gibi, sarışın hanım,

— Vapura ters oturmuşuz, başımız dönüyor! deyince, her iki melek, benim oturduğum kanepeye, biri sağıma, biri soluma geçtiler. Vapur bomboş olduğu halde sanki oturacak yer kalmamış gibi, her iki yanımdan bendenizi tazyike başladılar.

Yirmi senedir hâb-ı sükûnette duran damarlarımda cevalân-ı dem başladı.

Zatıâlileri olsalar acaba ne yolda hareket ederlerdi?

Her iki hanım, ikide bir yere bir şey düşürüp, yerden almak bahanesiyle eğiliyor, nermin vücutlarının, henüz bana mestur olan kısımlarını da teshir ediyorlardı. Hattâ kaymak beyazı hanım, yere düşürdüğü mecmuayı aldıktan sonra, kendi yerine oturur gibi yaparak, yanlışlıkla kucağıma çıktı ve bir müddet dalgınlıkla böyle oturdu.

Daha sonra da aralarında şöyle muhasebeye başladılar:

• Ben yaşlı erkeklerden hoşlanırım.

• Ben de öyle… Kadından ancak yaşlı erkekler anlar…

• Bazı erkekler de dilini kedi yutmuş gibi susarlar. Ayol insan iki çift lâf eder…

Birkaç defa tekellüme cesaret eylediysem de, dilim tutuldu, ağzımdan kelime-i vahide çıkmadı. Bu sefer beyaz tenli, nermin vücutlu pâkîze dedi ki:

— Hâlâ konuşmuyor… Dünya yüzünde hiç nezaket, terbiye kalmamış. Biz adam yiyecek değiliz ya…

Bendenize düpedüz hakaret ediyorlardı. Bu sırada Köprü‘ye geldik. Vapurdan çıkarlarken, geriye dönüp bendenize öyle bir nazar-ı âşıkane atfettiler ki, o anda yıldırımla çarpılmışa döndüm.

İstirham ederim muhterem hâkim bey… Benim yerimde siz olsaydınız nasıl bir hattı hareket takip ederdiniz?

Benim takip ettiğim hattı hareket, iki hanımın arkasını takip oldu. Aynı dolmuşla Beyoğlu’na çıktık. Ben hâlâ bir terbiyesizlik yapmamak için, ağzımı açmıyordum.

Onlar önde, bendeniz peşlerinde yürüyorduk. Dönüp dönüp geriye, melekâne tebessümleri ve davetkâr bakışlarıyla bendenizi perişan ediyorlardı. Sarışın hanım,

— Her halde beyefendi, bizimle evde konuşacaklar, dedi.

Yine de terbiyemi bozup bir kelime söylemeyecektim. Yalnız o kadar seri gidiyorlar, serçe gibi sekiyorlardı ki bu sinni salimde, peşlerinden takip bendeniz için pek zahmetli oluyordu. Kalbimden muztaribim. Fazla heyecana gelemem. Bende kalp olduğunu anlatmak için bir ara yanlarına sokulup,

— Affınızı istirham ederim muhterem Hâmfendiler, her ne kadar ihtiyarsam da, bende de kalp var, ben de Allahın kuluyum, insaf edin! dedim.

Pek muhterem Reis Beyefendi!.. İşte kızılca kıyamet o zaman koptu. Her iki kibar hanım birden sokak ortasında avazları çıktığı kadar bağırmağa

başladılar:

• İmdaaaat!.. Poliiiis!.. Yasından utanmadan koskoca herif bize lâf atıyor!!..

İki hanım da çantalarından düdük çıkarıp öttürmeğe başladılar. Polisler de galiba evvelden hazırmış. Gelip bendenizi derdest ettiler.

Muhterem Reis Beyfendi… Vuku-i hâl bundan ibarettir. Hem bir cürüm işlediysem, bu hanımlar da beni cürme teşvik ile suçludurlar.

Bilâhare muttali oldum ki, bu her iki hanım da polise mensup olup sivil taharri memuresiymiş-ler. Yollarda kadınlara harfendazlık eden zampara ararlarmış. O gün iş

bulamadıklarından elleri bos dönmemek için bendenizi gözlerine kestirmişler.

Vicdanınıza hitap ediyorum:

Zatıâliniz benim yerimde olsaydınız, ne yapardınız?

AYAĞINI

KALDIR

PAŞAM

İşlerin bütün zorluğu, adını deliye çıkarana kadardır. Bir kere adı deliye çıktı mı birinin, hayat boyunca artık önünde hiçbir zorluk kalmaz. İşte o yüzden yıllarca adını deliye çıkarmak için uğraşanlar vardır da yine de bu isi beceremezler. Ama Yusuf,

«Mekteb-i Harbiye» den mülâzim-i sâni çıkar çıkmaz, adının basına bir «deli» lâkabı oturtmasını bildi: Deli Yusuf…

Delilik, bir insanı tımarhaneye götürecek kadar değilse, en sağlam dokunulmazlıktır. Akıllı bilinen biri yanlış iş yaparsa, başı derde girer. Deli, bir delilik yaparsa, «Adam, delidir o…» der geçerler.

Bir de arada bir doğru düzgün bir iş becerirse, «Yapar yapar, ne delidir o…» diye değerlendirirler.

Deli Yusuf, orta kararı bulanlardandı.

Oldum olasıya deliye, deliliğe içten bir sevgimiz vardır. Deli Yusuf da en sevilen zabitlerden biriydi. Gözü pek, dili tok…

Bu meziyeti, çabuk terfilerine de vesile oldu. Pek kısa zamanda pasa oldu.

Levazım zabiti Hasan Efendi, Deli Yusuf Paşa’nın fırkasındaydı. Hasan Efendi’nin dört kere rütbesi geri alındı. O yeniden dört kere terfi etti. Bütün dileği, kolağası rütbesinden emekliye ayrılmaktı. Savaş sırası bir de binbaşılığa yükselirse, işler büsbütün yoluna girerdi.

Deli Yusuf Paşa, Levazım zabiti Hasan Efendiyi seviyordu. Hasan Efendi, Harbiye Mektebinden çıkmamıştı. Çantadan yetişme bir zabitti. Bilgisi kıtsa da, çalışkandı, doğruydu, becerikliydi. Savaş sırasında en çok gereken de buydu. Binbaşılığa yük-selip emekliye ayrılmak ümidiyle de çok daha iyi çalışıyordu. Ama, içinde hep korku vardı; rütbesinin geri alınması korkusu… Dört kere rütbesinin geri alınması ne demek?

O her seferinde mülâzimliğe inmiş, sonra yeniden kolağasılığına yükselmişti. Binbaşı olmasa bile, bu rütbeden de emekliliğe razıydı. Tek, rütbesi geri alınmasın da…

O zaman ordudaki manyetolu sahra telefonları sustalıydı. Telefonla konuşurken bu sustaya basmak gerekiyordu. Yoksa ses gelmezdi.

Ne zaman karargâhtaki telefonla konuşulsa, levazım zabiti Hasan Efendi şaşar, karargâh zabitlerine,

— Bu ne iştir anlamıyorum, derdi, ben bir türlü telefonla konuşamıyorum.

Hasan Efendi telefondaki sustayı, bu sustaya basılacağını bilmiyordu.

Bir gün yine karargâh zabitlerinden biri telefonla konuşurken Hasan Efendi,

— Ver şunu bana! diye telefonu arkadaşının elinden aldı.

— Alo… Allooö!.. diye bağırmaya başladı.

Ses gelmiyordu. Öbür zabit,

— Tabii konuşamazsın Hasan Efendi, dedi, sen telefonla konuşurken iki ayağını birden yere basıyorsun, elektrik cereyanı hep toprağa gidiyor.

Hasan Efendi,

• Peki, ne yapılacak? diye sordu.

• Ayağının birini kaldıracaksın, biriyle yere basacaksın,

• Demek ondan konuşamıyorum?

• Ondan ya… Bak, işte böyle!

Genç zabit, ayağının birini kaldırıp telefonu eline aldı, çaktırmadan sustasına bastı, sonra Hasan Efendinin kulağına uzattı,

— Ayağını kaldır, konuş! dedi.

Hasan Efendi ayağının birini kaldırdı, genç zabitin elindeki telefonla konuşmağa başladı. Tam o sırada bir yazıcı asker içeri girdi. Hasan Efendi’ye,

— Paşa, sizi istiyor efendim… dedi.

Hasan Efendi, Deli Yusuf Paşanın yanında beş dakika kaldı kalmadı. Alı al, moru mor döndü, geldi. Başını iki eli arasına alıp,

— Rütbeler yine gitti, dedi.

Levazım zabiti Hasan Efendinin beşinci defa rütbesi geri alınmıştı, yine mülâzımlığa indirildi.

Hasan Efendi, Deli Yusuf Paşa’nın odasına girdiği zaman Paşa telefonla konuşmaktaydı. Odada Paşa’nın yaveriyle, erkân-ı harp reisi vardı.

Telefon hatları hem iyi bağlanmadığı, hem karışmış olduğu için paşa bir türlü konuşamıyordu. Sinirlenmişti. İşte bu sırada binbaşılığa terfi için bir fırsat yakaladığını sanan levazım zabiti Hasan Efendi,

— Bi r ayağınızı kaldırın paşam! dedi.

Deli Yusuf Paşa, maiyetindeki subaylarla doğrudan doğruya, yüz yüze konuşmaz, yaverinin aracılığıyla konuşurdu.

Paşa, yaverine sordu:

— Ne diyor?

Yaver de levazım zabitine sordu:

— Ne diyorsunuz Hasan Efendi?

Hasan Efendi,

— Paşa hazretleri telefonla konuşmak istiyorlarsa, bir ayağını kaldırsın, dedi.

Yaver, paşaya,

— Bi r ayağınızı kaldırmanızı söylüyor efendim, dedi.

Deli Yusuf Paşa’nın odasından bir gök gürültüsü, bir kükreme duyuldu. Sonra Hasan Efendi içeri kaçtı. Masasına oturdu… Telefona sıkı bir sövdükten sonra,

— Gitti bizim rütbeler, yeniden başlayacağız! dedi.

ABO ÇAVUŞ

Geçenlerde iyiliksever milyonerlerimizden biri öldü.

Gazetelerimiz, merhum milyonerin yaptığı iyilikleri yaza yaza bitiremediler.

Hazret-i Muhammed «üzkür-ül-mevtâ bilhayr» buyurmuşlar. ölüleri «hayr ile»

anacağız. Dirilerin kötülüklerini söyleyemezsiniz, yazamazsınız; isbat hakkı yok, bir; şeref, haysiyet dalgası var, iki. ölülerin kötülükleri söylenemez, yazılamaz; ölüler hayır ile anılacak. Bu demektir ki, kötünün kötülüğü, ne öldükten sonra, ne diriyken açığa vurulamaz. Kötülük de ortaya çıkarılmadı mı, yok demektir. Kötülüğü ortadan kaldırmanın en kolay yolu da bu olsa gerek.

Haa… ne diyordum? iyilikseverden söz açmıştık. Ben o iyiliksever milyoneri çok iyi tanırım. Gazetelerde okudunuz ya, çeşmeler yaptırmış, okul yaptırmış, bağışlarda bulunmuş… Çoktur iyilikleri. Bana da çok iyiliği oldu. Bugün tanınmış bir tüccarsam, durumumu ona borçluyum.

iyiliksever milyonerin yaptığı iyiliklerden en küçüğünü size anlatacağım: Abo'ya yaptığı iyiliği.

Olay oldukça eskidir.. Bizim milyoner o zaman daha milyoner de değil, iyiliksever de… Milyonerliği, iyilikseverliğinden çok daha eskidir. Önce milyoner, ölümüne pek az kala da iyiliksever oldu. Mirasçıları da hiçbir zaman onun bu iyilikseverliğini kabul etmediler ya… Oğullarıyla, kızları, «Babamız son günlerinde iyice bunamıştı.

Yaptığı iyiliklerin hiçbirinin hükmü yoktur» diye mahkemeye başvurdular. Dâvayı kazanırlarsa, babalarının yaptığı bütün iyilikleri geri alacaklar, iyiliksever milyonerin bağışta bulunduğu hayır cemiyetleri, merhumun çok aklı başında olduğunu, oğullarıyla kızları da, bunak ve deli olduğunu iddia ediyorlar. Her iki tarafın da ellerinde doktor raporları var.

Bana kimsenin bir şey sorduğu yok ama, iyiliksever milyonerle uzun yıllar beraber çalışmış biri olarak, şunu söyleyeyim. Ben de milyonerin oğullarıyla, kızlarının düşüncesindeyim. Yetmiş yaşına kadar hiç kimseye yetmiş paralık iyilik yapmamış

olan birinin, yetmiş yaşından sonra, ölümüne iki ay kala birdenbire kesenin ağzını açıp da, parasının kırkta birini iyilik diye savurması delilik, bunaklık değil de nedir?

Her neyse… Biz gelelim Abo’ya yaptığı o küçük iyiliğe.

O zamanlar yol müteahhidiydi. Ben de onun kâtibiydim.

• Ameleler için bir kantin açacaksınız, dedi.

• Başüstüne, dedim.

• Burası dağ başı .. Ameleler yiyecek bir şey bulmak için çok sıkıntı çekiyorlar, dedi.

Daha o zaman, onun ne iyi bir kişi olduğunu anlamıştım. Bana elli lira verdi.

— Kasabadan zeytin, imansız peynir, yaz helvası, ekmek, sovan alırsınız, dedi.

Yağı alınmış tulum peynirine «imansız peynir» denildiğini o zaman öğrenmiştim.

Bu peynir imansız mı imansızdı. Basmışlar tuzu. İmansız peynir dedikleri, tuz ve kıl.

Elli gram yedin mi, bir teneke de su içersin, yine de için yanar. Ama karnın da şişer, doydum sanırsın.

Kasabadan aldıklarımızı eski bir çadıra koyduk. Burası kantin oldu. Ben, o zamanın parasiyle, otuz lira aylıkla kantincilik yapıyordum. Otuz lira deyip geçmeyin.

Ameleler, günde otuz kuruşla, elli kuruş arasında gündelik alırlardı.

Patron elime bir liste verdi. Bu listede bizim amelelerin adları yazılıydı. Haftanın son günü, a-mele başı, amelelere yuvarlak mukavvalar dağıttı. Bu mukavvaları, patron kendisi yapmıştı. Bir yüzünde patronun imzası, öbür yüzünde de, «yüz para»,

«beş kuruş» diye değeri yazılıydı. Bunlar para yerine geçiyordu. Amele bası, elindeki listeye göre, her ameleye bu mukavvalardan verdi. Ceplerine

mukavvaları dolduranlar.

— Hay Allah Mitayitten razı gele… diye kantine koştular.

Kantini açtığımızın üçüncü günü onların elinde mukavva kalmamıştı. Kantinde de mal bitmişti. Patron mukavvaları benden aldı. Bana yine elli lira verdi. Ben de kasabadan yine zeytin soğan, imansız peynir, ekmek aldım, getirdim. Ama amelenin elinde kantinden bir şey almak için mukavva kalmamıştı. İşte o zaman patron,

— Elindeki listede hafta sonunda amelelerin alacakları para yazılıdır. Listeye bak, ona göre borca mal ver dedi.

Ameleler borca yiyorlardı. Hafta sonunda kantine borçları kesildikten sonra, ellerine daha az mukavva geçti.

Kantindeki mallar bittikçe, ben gidip kasabadan hep aynı çeşit mal getiriyordum.

Kantinin sermayesi hiçbir zaman elli bir lira olmadı, hep elli lira. Bir zaman geldi, mukavvalar ortadan temelli kalktı. Çünkü, hafta sonunda, hepsi de kantine borçlu çıkıyorlardı. Bir zaman sonra öyle oldu ki, ameleler üç ay mukavva almadan çalışsalar, yine kantine borçlarını zor öderlerdi. İyiliksever patron, hiçbir zaman onlara kantin kredisini kesmiyordu. Patronun bu iyiliğine karşılık ameleler doğrusu pek iyi davranmadılar. Yorganını omuzlayan gitti. Bizden üç, dört kilometre geride başka demiryolu müteahhitleri vardı. Demiryolunun asıl büyük müteahhidi ,elini ise sürmemiş, yolu parça parça, küçük müteahhitlere vermişti. Bizim patron da o zaman bu küçük müteahhitlerdendi. Haftalığı üç lira, beş lira olan ameleler, kantine borçları on lirayı geçince,

— Patronun anasını eşek kovalasın! diye söve saya, yamalı yorganlarını sırtlayıp, başka bir müteahhidin yanına gidiyorlardı.

Bize kazık atan ameleler başkalarının yanma giderken, başka müteahhitlere kazık atanlar da bize geliyorlardı. O bölgenin bütün köylüsü kantinlere borçluydu. Bu gidişle, önce kantinlerin, sonra da müteahhitlerin iflâs

etmeleri gerekiyordu. Önüne gelen, kantinden yiyor, içiyor, haydi başka müteahhidin yanına…

Ama bir zaman sonra, ameleler değiştirecek müteahhit bulamayınca, biz de amele sıkıntısı çekmeğe başladık. İş zamanında yetişmeyecek. O zaman bizim patron bir yol buldu. Bize gelen amelelerin nüfus kâğıtlarını alıyordu. Bir kere nüfus kâğıdını veren, bir daha gidemiyordu. Bu ameleler, yanlarında yamalı yorganlarıyla, yırtık nüfus kâ-

ğıtları olmadan hiçbir yere gidemezler. Bütün sermayesi elli lira olan kantine elli lira borcu olan ameleler vardı da, yine bizim kantin batmıyordu. İçinden çıkılır bir hesap değil. İyilik dersen bu kadar olur. Haftalığı beş liraya gelen ameleye, elli lira borç vermek, ne demek… Bu sefer, amele milletinin nüfus kâğıtlarını da gözleri görmez oldu. Kantine borcu elli lirayı asan, nüfus kâğıdını bırakıp savuşuyordu. Kantinde iki bavul dolusu nüfus kâğıdı birikti. Tanesi ellişer liradan bunlar dünyanın parası. Ama kime nüfus kâğıdını götürseniz, size elli lira verir… Elli para etmez bunlar… Bizim patronun bu iyiliği sürüp gitse, memlekette nüfus kâğıdı kalmayacak, gelen nüfus kâğıdını bırakıp, kantinden imansız peyniri, ekmeği, soğanı yiyip gidecekti. Bu gidişe, ne nüfus kâğıdı dayanır, ne imansız peynir…

Arada kendi yaptığım iyiliği de anlatmadan geçmiyeyim. Ameleler,

— Aman ağa, beş gayme virek, vir şu nifis teskiresini!.. diye yalvarmaya başladılar.

Patronun iyiliği az gelmiş gibi, bir iyiliğe de ben başladım. Bu yüzden epey karışıklık oldu. O zamana kadar adının Ali olduğunu sananlar, Mehmet olduklarını, Mehmetler, Yusuf, ya da Hasan olduklarını öğrenip şaştılar biraz. Askerliğini ya-panlar, bir daha askere çağırıldıkları gibi hiç askerlik yapmamış olanlardan da çoğu, hiçbir *zaman* askere çağırılmadılar. Bekâr delikanlıların haberleri olmadan evlenip, üç, dört çocuk babası oldukları anlaşıldı. Ama köyler, kasabalar birbirine karışınca şaşkınlık büsbütün arttı.

Aradan yıllar geçti. Hâlâ gazetelerde, ölünün nüfus kütüğünde diri, dirinin ölü gösterildiği gibi haberleri okursunuz. Bana öyle gelir ki, bu karışıklık, benim iyilik olsun diye beş liraya nüfus kâğıdı dağıtmamdan beri sürüp

gidiyor. Başkaları da benim gibi iyilik yapmışlarsa, işin içinden çıkmaya boşuna uğraşıyorlar.

Derken patron işi çaktı. O da şöyle oldu. Bir kış günüydü. Çadırında üşümüş.

Bana,

— Getir şu nüfus kâğıtlarını sobada yakalım

da ısınalım, dedi.

Benim elimde o zaman üç seker sandığı dolusu nüfus kâğıdı var. Aman, dedim, zaman, dedim. Olmadı.

— Bana şu nüfus kâğıtlarını ellişer kuruştan

satın, dedim.

O zaman patron dalgayı çaktı. Ama biz de bir sandık nüfus kâğıdını yakmış

bulunduk. Bana,

— Utanmıyor musun, dedi, ekmek yediğin yere kemlik etmeğe nasıl elin varıyor?

Günah değilmi elin fakir fukaralarına…

Sonra patronla uyuştuk. Beş liraya sattığım her nüfus kâğıdından bir lira komisyon alıyordum. İşte Abo belâsı da bu yüzden oldu. Abo adında bir amele geldi. İlk haftası kantinden kırk paralık birşey almadı. Hafta sonu gelince, amele başı ona altı liralık mukavva verdi. İkinci hafta yine kantine uğramadı. Olur şey değil. Amele başı, patrona,

• Abo’yu işten çıkaralım, dedi.

Patron iyiliksever adam,

• Olmaz, dedi.

Abo’yu nasıl çıkarırsın? Dört amelenin kırdığı taşı bir başına kırıyor! Köyünden gelirken heğbesine yufka doldurmuş. Kurumuş yufkaları dere suyunda ıslatıyor, dağdan ot toplayıp bu yufkanın arasına koyuyor, dolma gibi büküp yiyor. Bunun adına da «dürme» diyor.

— Aman patron, şu Abo’yu çıkaralım. «Dürme» yemek ameleler arasında bir âdet olursa, heğbesine yufkayı dolduran gelir. Kantin top atar. Başkaları da görüp alışmadan Abo’yu kovalım, dedimse de, patron iyi yürekli olduğundan beni dinle-medi.

Abo her hafta sonu, 6-7 liralık mukavva alıyor. Abo üç ay çalıştı. Üç ayın sonunda yağlı kasketi mukavvalarla dolu, geldi.

— Hesabımı kesin, gidiyrim… dedi.

Patron mukavvaları saydı. Abo’nun yetmişüç lira alacağı var. Yahu, bu ne iş…

Bizim kantinin bütün sermayesi, elli lira… Bütün bu işler hep elli lirayla dönüyor.

Patron,

— İyi Abo, gündeliklerini vermişiz. Güle güle git, dedi.

Abo,

— Beğ, bu kâhatlar başha yirde geçmiy… Mitayit parası istemiyrim, temiz para istiyim… dedi.

Daha önce başka müteahhit, Abo’ya bu numarayı yapmış. Bu sefer ben, mukavvaların yırtıklarını ayırdım,

— Bunlar geçmez, dedim.

• Geçeni ver, dedi,

Patron, parasını verdi. Abo,

• Nifis tezkiremi de virin. dedi.

Bavuldan bir tane çıkarıp verdim.

• Bu değil.

Abo'nun okuması yazması yok.

• Bu Abo…

• Değil. Sen beni gandıriysin…

Abo bir belâ… Sandıkta bir dolu nüfus kâğıdı var. Abo'nunkini nasıl bulursun?

• Bu senin Abo…

• Değil. Benimkinin gabığı yırtıhdı.

Bir tane kabı yırtık verdim.

— Değil. Benimkinin arhası çızıhtı.

Abo'ya yutturmanın imkânı yok. Verdiğim nüfus kâğıtlarının hiçbirini beğenmiyor.

• Bu da değil. Ahan benimkinin bu yaprağı gırpıhdı.

• Bu öyleyse…

— Bu heç değil. Benimkinin altı gopuhdu. Baştan savulacak gibi değil. Abo bir insan azmanı.

Bütün nüfus kâğıtlarını bir bir elledim. Abo'nunki yok. Demek ben onun nüfus kâğıdını birisine beş liraya satmıştım.

— Abo, sana iki nüfus kâğıdı vereyim, üç, dört, beş nüfus kâğıdı vereyim, diyorum.

— Iıh!.. Benimkini vir beğ! Diyor

Sonunda patron,

— Ulan Abo, sana bir kötülük edeyim, ömrün oldukça sürün! dedi.

Dedi, ama bunu yalnız ben duydum. Patron, elini, Abo'nun omuzuna koydu,

— Abo be… Ben senden çok memnunum, dedi, neden çıkıyorsun işten? Gel seni amele çavuşu yapayım da kal burda…

Abo'nun suratı birden yumuşadı,

— Sağolasın beğ, dedi.

Abo hemen o gün kasabaya gitti. Kasabadan bir döndü ki, Abo'yu kimse tanımaz.

Ayağındaki, iple bağlı lâstikleri atmış, gıcır gıcır körüklü bir çizme giymiş. Eski ceketinin yamalardan kumaşı belli değildi. Onu da değiştirmiş. Başına da yepyeni bir kasket geçirmiş. Haa, kamçıyla düdüğü aman unutmayalım. Abo'nun sağ elinde bir de kamçı var, körüklü çizmesine pat pat vuruyor. Öbür elindeki düdük de hep ağzında.

Amele çavuşluğuna başlar başlamaz, ilk işi de düdüğü fırt fırt öttürmek oldu.

Hazret-i İsa, sağ yanağına vurana solunu da uzat, demiş. Siz şu patronun iyilikseverliğine bakın. Kim yapar beyim. Zebellâ gibi Abo karşına dikilip sana kafa tutsun, sonra sen tut onu amele çavuşu yap. Abo yatıp kalkıp, «Allah razı olsun beğden…» diyor.

Akşam bana geldi, köyündekilere mektup yazdırdı. Abo.

— Çaviş oldiğimizi yazdin mi? diyor.

Mektubun on yerine, Abo'nun çavuş olduğuna yazdık. Bu mektuplar bir hafta sürdü.

Abo düşünüp taşınıp bir akraba, bir askerlik arkadaşının adresini buluyor.

— Hele bubaa, bir mektip yazak kurban! Diye yanıma geliyor.

Kasabaya gidip, bir elinde düdük, öbüründe kamçıyla resim de çıkarttı, köye gönderdi.

Gelgelelim, Abo, amele çavuşluğunu kıvıramıyor. Düdük elinde fırtfırt durmadan çalıyor, kamçısını pat pat çizmesine vuruyor, ameleleri soluk almadan çalıştırıyor ama, Abo'nun yazması okuması yok. Eh doğrusu, akıldan yana da yavan… Amele çavuşluğu zor iş. O kadar amelenin ne kadar iş yaptıklarını, kaç metre küp taş

kırdıklarını, gündeliklerini yazmak gerek. Abo yapamadı.

iyiliksever patron,

— Abo, darılmaca yok, yapamıyorsun bu işi… dedi.

Abo da, «Yapıyorum!» diyemedi, hiç sesini çıkarmadı.

— Sen yine amele ol!

Abo,

— I-ıh beğ, yapemem, dedi, emele milleti bikere düşmen oldi bene…

Abo, «Allah râzii olsin…» diye dua ederek bizden ayrıldı. Patronun iyiliğine karşılık da, nüfus kâğıdı, diye direnmedi. Bir başka nüfus kâğıdı, bir de eline bizde amele çavuşluğu yaptığını bildirir kâğıt verdik. Abo dua ederek gitti.

Abo, bizden çıkınca, öbür müteahhitlerin yanına gidiyor, amele çavuşuyum, diyor.

Abo'yu alıyorlar, aldıkları gün de işten çıkarıyorlar.

Abo, ne yapsın? Bir kere Abo, Abo çavuş olmuş Çavuşluk resimler çıkarmış.

Çavuş olduğunu köyüne yazmış. Dört gün de çavuşluk yapmış. Abo, birtürlü çavuşluktan aşağı inip amelelik yapamıyor, yediremiyor kendine. Çavuşluğu da beceremiyor. Abo, sürüm sürüm süründü. Daha da sürünüyor. Şimdi istanbul'da.

Bizim eline verdiğimiz «çavuşluk» kâğıdını saklıyor hâlâ. iş buluyor bulmasına, ama iki gün sonra sepetliyorlar.

iyiliksever milyonerin ölümünden birkaç gün sonra Abo'yu yolda gördüm. Abo bitmiş.

• Merhaba Abo çavuş, dedim.

• Merhaba beğ, dedi, bizim patron mefat etmiş, duydin mi? Ne eyi bir zat idi.

Allah razi olsin…

Abo, ağlıyacak gibiydi. İşte geçenlerde ölen iyiliksever milyonerin birden hatırladığım en küçük iyiliklerinden biri budur. Milyoner belki çoktur ama, onun gibisi yoktur, intikam almak için çavuş yapıp sürüm sürüm süründürdüğü Abo'ya bile

«Allah razı olsun» dedirtmesini bilirdi.

FİŞE

GİREN

ÇIKAMAZ

Arif Bey, altmış iki yaşında, orta boylu, tombalak bir adamdır. Ne güleç yüzlü, ne de asık suratlıdır. Beşiktaş'la Nişantaşı arasındaki sırtta, babadan kalma iki katlı evinde karı koca yaşıyorlar.

Arif Bey, «Aaah, ah, artık o adamlar kalmadı» diye arasıra özlemim duyduğumuz insanlardandır. Dosdoğru, düpedüz, hayatta hiç eğilip bükülmemiş, etliye, sütlüye hiç karışmamış, kendi kabuğu içinde yasayan, sonuna kadar namuslu bir adam…

Evinin üst katındaki iki odası kitaplarla doludur. Kitaplarının arasına gömülüp enfiye çekmek en büyük mutluluğudur.

Yıllarca liselerde öğretmenlik yaptı. Ama öğretmenliği arasız sürmedi. *Zaman* zaman da bilgisinden yararlanılmak istenince, kendisine başka devlet islerinde görevler verildi.

Bir gün Arif Bey’in çalıştığı devlet dairesindeki odasına bir adam geldi, sivil polis olduğunu söyledikten sonra,

— Kalemde Yaşar adında biri çalışıyor efendim, dedi.

Arif Bey, Yaşar’ı şöyle böyle hatırlıyordu. Sivil polisin Yaşar için arka isteyeceğini sanarak canı sıkıldı. Sivil polis,

— Yaşar’ın nasıl biri olduğunu bilseniz ona burada is verir miydiniz, bilmem, dedi. Poliste sabıka dosyası vardır. Fişe geçmiştir.

—Polis burada polisçe gülümsedi

— Elimden kurtulacaklarını sanıyorlar. Polis öylelerinin her zaman enselerindedir.

Arif Beyin tüyleri diken diken olmuştu. Kendisini uyardığı için polise teşekkür etti.

Polis,

— Bununla beraber, işine son verip vermemek sizin bileceğiniz bir iş. Uyanık bulunmanız için ben size durumu bildiriyorum, dedi.

Sivil polis gittikten sonra, Arif Bey, Yaşar’ın kim olduğunu araştırdı. Burada ücretli çalışıyordu, çalışkan bir adamdı. Ama, ne olursa olsun, poliste fişi olan birini yanında çalıştırmak sorumunu üstüne alamazdı. Doğru, namuslu insanlar iş bula-mazken, neden bir sabıkalıya is vermeliydi. Arif Bey hemen Yaşar’ın işine son verdirdi. Biraz sonra da, Yaşar, Arif beyin odasına girdi. Esmer, zayıf, kırk yaşlarında bir adamdı. Ağlamaklı bir yüzle,

— Beyefendi, beni neden işten çıkardığınızı biliyorum. Bunu çoktan bekliyordum, dedi.

Arif Bey, hayatında, bilerek bir sabıkalı ile ilk olarak yüz yüze geliyordu. Onu daha çok dinlemek istemediği için eliyle, çık işareti yaptı. Yaşar çıkmadı.

— Beni iki dakika dinleyin, ne olur, dedi. Benim başıma gelen bir iftiradır. Onaltı yıl önce olmuş bir iş… insan şeytana uyar. Ama ben o suçumun cezasını çoktan çektim beyefendi.

Arif Bey,

—Çık dışarı! diye bağırdı.

Poliste fişi olan adama, yüreğinden en küçük bir acıma duymuyordu.

Yaşar'ın işten çıkarılmasından bir *zaman* sonra, başka bir sivil polis Arif Beyi gördü. Odacılardan birinin poliste fişli olduğunu söyledi. Odacıyı çalıştırıp çalıştırmamak Arif Beyin bileceği isti. Polis ona birşey demiyordu. Ancak, ileride ne olur ne olmaz, diye hatırlatıyordu.

Arif Bey, odacının da işine son verdi. Odacı, Arif Beyin ayaklarına kapandı:

— inkâr etmiyorum beyefendi, yirmi yıl önce bir iştir oldu. O *zaman* delikanlılıkla arkadaşlara uydum.

Arif Bey,

• Başka bir işe gir! dedi.

• Hangi işe girsem, arkamdan gelip bildiriyorlar. Allah kimseyi polisin fişine geçirmesin. İşportacılık bile yapamıyorum, Çoluğum çocuğum…

Arif Bey odacıyı dışarı attırdı.

Ne kadar çok insanın poliste fişi olduğuna Arif Bey şaşmıştı. Ayda bir iki sivil polis gelip, Arif Beyin yanında çalışanlardan kimlerin poliste şundan bundan ötürü fişlendiklerini bildiriyordu. Sivil polisler, fişli sabıkalıların

işten çıkarılmalarını istemiyorlardı. Orası Arif Beyin bileceği bir işti. Ama, ileride bir sorum da almak istemiyorlardı üstlerine.

Bir pazar sabahı, Arif Beyin evine komşusu Meliha Hanım geldi. Oğlu Attilâ için bir ricada bulundu. Attilâ'nın başı belâdaydı. Delikanlının başına lisedeyken bir iş

gelmişti. Annesi iftira diyordu ama, Arif Bey bunun iftira olduğuna inanmadı.

Sabıkalıların hepsi bir iftiraya kurban gittiklerini söylerlerdi. Bunu Arif Bey iyice öğrenmişti.

Meliha Hanımın oğlu, o ilk suçundan sonra yeni bir suç işlememişti ama, ne zaman kimin yaptığı bilinmeyen bir gece hırsızlığı olsa, delikanlıyı çekip alıyorlar, asıl hırsız bulunana kadar tartaklıyorlardı.

Arif Beyin yüreğinde poliste fişi olanlara ilk defa bir acıma oldu. Attilâ'nın babası arkadaşıydı. Adam, sekiz yıl önce ölmüştü. Kadın, oğlunun polisteki fişinin kaldırılması için, Afif Beyin aracılığını rica ediyordu. Ağlayan kadın,

— Allah düşmanımı bile polisin fişine geçirtmesin, dedi. Oğlum hiçbir yerde iş

bulamıyor. Kaç yere girdi. Haftasına çıkarıyorlar. Tezgâhtar oldu, ona bile bırakmadılar.

Arif Bey, Attilâ'ya acımaya acıdı. Bununla birlikte, poliste fişli bir sabıkalıya yardım edemezdi.

Meliha Hanımla konuştuklarının üçüncü gecesi Arif Beyin evine hırsız girdi…

Hırsız, mutfaktaki yemeklerden karnını doyurmuş, kunduralıktan da bir ayakkabı alıp gitmişti. Arif Bey, bu işi bitürlü çözemedi. Çünkü gece hırsızı istese, evden, çok değerli birkaç parça eşya çalabilirdi.

Arif Bey, evinde hırsızlık olduğunu polise haber verdi. Hiç kimseden şüphelenmiyordu. Üç gün sonra Arif Beyin karakola kadar gelmesini rica ettiler.

Karakolda onaltı, sabıkalı gece hırsızı vardı. Komşusu Meliha Hanımın oğlu Attilâ da bunların arasındaydı. Arif Beye hangisinden şüphe ettiğini sordular. Arif Bey şaşırdı.

Bişey söyleyemedi.

İşte bu onaltı hırsızla karakolda karşılaştığı gece, Arif Bey hırsızı kendisi yakaladı.

Gece yarımda yatağına girmişti. Aşağı katta tıkırtılar duydu. Terliklerini bile giymedi.

Çıplak ayaklarının ucuna basarak merdivenleri indi. Ses mutfaktan geliyordu. Mutfak kapısının aralığından içerisini gözetledi. Hırsız, sarı yüzlü, sıska, yası belirsiz biriydi.

Kendi evindeymiş gibi rahattı. Havagazı ocağını yakmış, üstüne de bir tencere koymuştu Tencereyi ocaktan indirdi. Tenceredeki dolmadan bir tabak doldurdu, mutfak masasının üstüne koydu. Ekmeği ince dilim dilim kesti. Bardağına su doldurdu. Bir tabağa raftaki turşudan koydu. Bir tabak da pilâki aldı. Sonra sandalyeye oturup yemeğe başladı. Yemeğini rahatça yedikten sonra, sandalyeden kalktı. Arif Bey, hırsızın ne yapacağını merak ediyordu. Onunla karşılaşmamak için hemen geri kaçtı. Salon kapısının arkasına gizlendi. Hırsız salona girdi. Lâmbanın düğmesini çevirdi. Etajerin üstünde Arif Beyin cep saati duruyordu. Hırsız, saati eline aldı, yine yerine bıraktı. Saatin kaç olduğuna bakmış olacaktı.

Arif Bey, hırsızın ayaklarında kendi ayakkabılarını tanıdı. Daha önce de eve giren bu hırsızdı demek…

Gece hırsızı koridora, oradan antreye çıktı. Askıda palto, pardesü vardı. Hırsız askıdaki şemsiyeyi aldı. Tam sokak kapısını açarken Arif Bey,

— Şişşşt!.. diye seslendi.

Hırsızı tanımıştı. Kaçsa bile, polise onun tipini anlatabilirdi. Ama hırsız hiç oralı olmadı. Arif Beye döndü. İki adam birbirlerine baktılar.

ilk söz söyleyen hırsız oldu:

— Polise mi haber vereceksiniz?

Hırsızın yumuşaklığından yüreklenen Arif Bey,

• Tabii polise haber vereceğim, dedi.

Hırsız, aralıktaki sandalyeye oturdu,

• Haber verini dedi.

Arif Bey, büsbütün şaşırmıştı. Sesi titreyerek,

—Neden çalışmıyorsunuz namusunuzla? Diye sordu.

Hırsız bezgin,

—Haydi, haber verin polise! diye üsteledi.

—Çalışsanız daha iyi değil mi?

Hırsız,

—öfff!., dedi, yahu benim poliste fişim var be… Anlamazsın ki sen…

Sustular. Hırsız ayağa kalktı,

— Ben gidiyorum, dedi.

Bıraktığı şemsiyeyi aldı,

— Çok yağmur yağıyor da… dedi. Allahaısmarladık.

Hırsız çıktı, kapıyı kapadı.

Bu olaydan iki ay sonra, Arif Beyin hayatında bir değişiklik oldu. Kabil üniversitesine profesör olmuştu. İki yıl Afganistan'da kalacaktı. Karı koca bütün hazırlıklarını yaptılar. Evleri de iki yıl boş duracak değildi ya.. İyi bir parayla kiraya verdiler. Afganistan'a gittiler.

Arif Bey, iki yıl Kabil üniversitesinde hocalık ettikten sonra, İstanbul'a döndü.

Ama bir zaman evine giremedi. Evin kapısında koca bir kırmızı mühür sallanıyordu.

Araştırdı, soruşturdu, şunları öğrendi :

Kiracılar, evi, randevu evi yapmışlardı. Ahlâk zabıtası da basmış, evde sekiz çifti uygunsuz vaziyette yakalamıştı. Ev o yüzden mühürlenmişti. Kimse ilgilenmediği için, dokuz aydan beri, evin kapısında koca bir kırmızı mühür sallanıp duruyordu.

Oradan gelip geçenler, burasının randevu evi olduğunu öğrenmişlerdi.

Arif Bey hemen polise durumu anlattı. Ahlâk zabıtası şefi dosyayı getirtti,

— Evet, doğru… dedi, evinizi randevu evi olarak…

Arif Bey kızarak,

— Benim bir şeyden haberim yok! dedi.

Ahlâk zabıtası şefi, polisçe gülerek,

— Elbette… dedi, eviniz mahkeme kararıyla kapatıldı. Müddeti de bitti.

Açtırabilirsiniz.

Arif Bey, ilk iş, evini açtırdıktan sonra, önce çalıştığı daireye gitti. Onu arkadaşları iyi karşıladılar. Yalnız manalı manalı gülüyorlardı. Ne zaman ise başlayacaktı? Bu sorusuna kimse bişey söylemiyordu. Yalnız ona, bazı muamelenin tamamlanması gerektiğini söylüyorlardı. Bu muameleler de bir

türlü tamamlanmıyordu. Her gidişinde arkadaşları ona bir acayip gülmekteydiler. Sonunda Arif Bey işi anladı.

Ahlâk zabıtasında onun da randevucu diye fişi vardı. Bu gülüşmeler, arkasından fısıldaşmalar ondandı… Kaç tanıdığı büyüğe gitti. içlerinde öğrencileri bile vardı.

Onlara,

• Yahu, nasıl olur, diyordu, siz beni bilmez misiniz?

• Bilmez olur muyuz hocam, elbet biliriz. Bir yanlışlık olmuş işte…

Arif Bey, şimdi eski işinde çalışıyor çalışması na ama, polisteki fişini kaldırtamadı.

Bunu hiçbir kuvvet kaldırtamazmış. Bir kere fişe geçenler, bir daha oradan adlarını sildiremezlermiş. Arif Beye,

— Aman beyefendi, herkes sizi bilmiyor mu,

varsın fiş dursun, ne çıkar… diyorlar.

Arif Beyin aklı bitürlü bu fiş işini almıyor. Simdi şöyle konuşmalar oluyor:

• Geçen gün Arif Bey…

• Hangi Arif?

• Pezevenk Arif Bey canım…

O zaman hangi Arif olduğunu herkes tanıyor.

Arif Bey, adını fişten sildiremedi. Dosya büsbütün ortadan kaldırılmıyor ama,

— Sizin dosyanıza, randevuculukla bir ilginiz olmadığına dair şerh verdik, diyorlar.

Günün birinde, olur ya, İstanbul'daki randevucuları toplamak gerekirse, fişlere bakacaklar, bunların arasına Arif Bey de katılacak. Ama, randevuculukla bir ilgisi olmadığına dair dosyasında şerh bulunarak…

Şimdi Arif Bey her yerde, nasıl bir kuru iftiraya kurban gidip, adının pezevenge çıktığını anlatıyor. Hoş anlatmasa da herkes biliyor, bıyık altından «Pezevenk Arif»

diye gülüyor ya…

İÇİNDEKİLER

Abo Çavuş

Fişe Giren Çıkamaz…………………………..